

Vermogensmisdrijven

Martin Scharenborg

Heruitgave van de Geschiedenis van het WvSr, geschreven door mr. H.J. Schmidt:

1. Geschiedenis van het WvSr (1881-1886), ISBN 9789463426718
2. Geschiedenis van het WvSr (1881-1886), ISBN 9789463426749
3. Geschiedenis van het WvSr (1881-1886), ISBN 9789463426756
4. Geschiedenis van het WvSr (1881-1886), ISBN 9789463426763
5. Geschiedenis van het WvSr (1886-1901), ISBN 9789463426770

Serie geschiedenis van het strafrecht:

1. Geschiedenis van het WvSr (1886-2017), ISBN 9789462546677
2. Geschiedenis van het WvSr (1886-2017), ISBN 9789462546684
3. Geschiedenis van het WvSr (1886-2017), ISBN 9789462546691

Serie fraude en integriteit:

- Onderzoeken van fraude (ISBN 9789463185141)
- Voorkomen van fraude (ISBN 9789463185172)
- Fraude door ambtenaren (ISBN 9789463185271)
- Fraude door werknemers (ISBN 9789463185240)
- Fraude en accountant (ISBN 9789463185325)
- Uitkeringsfraude (ISBN 9789463185011)
- Faillissementsfraude (ISBN 9789463185073)
- Fraude in het strafrecht (ISBN 9789463185301)

Serie tuchtrecht:

- Tuchtrecht voor accountants (ISBN 9789463185905)
- Tuchtrecht voor advocaten (ISBN 9789463185943)
- Tuchtrecht voor gerechtsdeurwaarders (ISBN 9789463185929)
- Tuchtrecht voor notarissen (ISBN 9789463185882)

Serie strafrecht:

- Witwassen (ISBN 9789463428859)
- Afpakken & ontnemen (ISBN 9789463427043)
- Cybercrime (ISBN 9789463426923)
- Verkeersmisdrijven (ISBN 9789462546707)
- Bewijs in het strafrecht (ISBN 9789463425193)
- Vermogensmisdrijven (ISBN 9789463425827)

Voor meer informatie wordt verwezen naar de website www.fraudeknooppunt.nl.

Copyright

Dit geldt alleen voor de door mij geschreven boeken, de serie geschreven door mr. Schmidt is vrij van auteursrechten.

M. Scharenborg

ISBN: 9789463425827

© 2019 M. Scharenborg

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Voorwoord

Dit boek beschrijft niet alleen de klassieke vermogensmisdrijven zoals verduistering en oplichting, het beschrijft ook delicten zoals het schenden van geheimen, het onttrekken van een goed aan het pandrecht of het veroorzaken van ernstig nadeel aan een vennootschap. Als het doel vermogensgaring is, dan is het een vermogensmisdrijf.

Net zoals geldt voor de andere boeken in deze serie staat in dit boek de wetgeving, de wetsgeschiedenis en de jurisprudentie centraal. Deze insteek zorgt ervoor dat de lezer snel tot de kern doordringt en via de (1.800) voetnoten desgewenst verdieping kan zoeken. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van www.wetten.nl en www.rechtspraak.nl. Door de praktische insteek is het boek vooral geschikt voor degene die te maken krijgt met een strafzaak, zoals de opsporingsambtenaar, de advocaat, de officier van justitie, de rechter, maar ook de parketsecretaris, de *paralegal* en de rechtsgeleerde.

De opzet van het boek is een praktische. Verschillende onderwerpen zijn uitgewerkt en onderbouwd met vele voorbeelden, jurisprudentie en wet- en regelgeving. Voor wat betreft de rechtspraak is ervoor gekozen om zoveel gebruik te maken van richtinggevende uitspraken, dus arresten van gerechtshoven en de Hoge Raad. Uitspraken van de rechtbanken zijn minder vaak opgenomen omdat de rechtsvormende werking daarvan beperkter is.

In dit boek is gebruik gemaakt van eigen werk zoals *Cybercrime*, Fraude in het strafrecht, de Geschiedenis van het Wetboek van strafrecht.

Een inhoudelijke opmerking dien ik te maken over de wijze van citeren in dit boek. In sommige gevallen zijn citaten letterlijk opgenomen maar in de meeste gevallen zijn teksten geparafraseerd of anderszins aangepast (verkort). Aangezien zo veel bronnen zijn geraadpleegd, werd de taalstijl te verschillend om de citaten in volle omvang letterlijk weer te geven. Dit betekent dat de lezer er goed aan doet althans kan doen om de oorspronkelijke uitspraken of teksten te raadplegen, zoals opgenomen in de voetnoten.

Martin Scharenborg, 2019

Inhoudsopgave

1. Algemeen.....	17
1.1 Definitie.....	17
1.2 Cijfers.....	17
1.2.1 Misdrijven.....	17
1.2.2 Vermogensmisdrijven.....	19
1.3 De ratio van de misdaad.....	20
1.4 Indeling misdrijven.....	22
1.5 Vervolgingsbeperkingen.....	25
1.5.1 Algemeen.....	25
1.5.2 Regelgeving.....	26
1.5.3 Bestanddelen eerste lid.....	27
1.5.4 Bestanddelen tweede lid.....	28
1.6 Straffen.....	33
1.6.1 Hoofd- en bijkomende straffen.....	33
1.6.2 Ontzetting uit de rechten.....	34
1.6.3 Verbeurdverklaring.....	39
1.6.4 Openbaarmaking.....	40
1.7 Schuld en opzet.....	41
1.7.1 Gradaties van opzet en schuld.....	41
1.7.2 Opzet als bestanddeel.....	45
1.7.3 Schuld als bestanddeel.....	46
1.7.4 Combinatiemisdrijven.....	47
2. Diefstal en stroperij.....	51
2.1 Inleiding.....	51
2.1.1 Diefstal versus stroperij.....	51
2.1.2 Diefstal versus verduistering.....	51
2.1.3 Diefstal versus afpersing.....	52
2.1.4 Diefstal versus heling.....	53
2.1.5 Diefstal met geweld versus gekwalificeerde doodslag.....	54
2.2 Diefstal (artikel 310 Sr).....	55
2.2.1 Algemeen.....	55
2.2.2 Regelgeving.....	56
2.2.3 Bestanddelen.....	56
2.3 Diefstal met strafverzwaring (artikel 311 Sr).....	68
2.3.1 Algemeen.....	68
2.3.2 Diefstal van vee (1°).....	69
2.3.3 Diefstal bij ramp (2°).....	70
2.3.4 Diefstal gedurende de nacht (3°).....	70
2.3.5 Diefstal in vereniging (4°).....	73
2.3.6 Diefstal door braak e.d. (5°).....	78

2.3.7 Diefstal en terrorisme (6°).....	83
2.4 Diefstal met geweld (artikel 312 Sr).....	84
2.4.1 Algemeen.....	84
2.4.2 Regelgeving.....	84
2.4.3 Bestanddelen eerste lid.....	85
2.4.4 Bestanddelen tweede lid.....	88
2.4.5 Bestanddelen derde lid.....	89
2.5 Stroperij (artikel 314 Sr).....	90
2.5.1 Algemeen.....	90
2.5.2 Regelgeving.....	91
2.5.3 Bestanddelen eerste lid.....	92
2.5.4 Bestanddelen tweede lid.....	93
2.6 Stroperij met strafverzwaring (artikel 315 Sr).....	93
2.6.1 Algemeen.....	93
2.6.2 Regelgeving.....	93
2.6.3 Bestanddelen eerste lid.....	94
2.6.4 Bestanddelen tweede lid.....	94
3. Afpersing en afdreiging.....	95
3.1 Inleiding.....	95
3.2 Afpersing (artikel 317 Sr).....	96
3.2.1 Algemeen.....	96
3.2.2 Regelgeving.....	97
3.2.3 Bestanddelen eerste lid.....	97
3.2.4 Bestanddelen tweede lid.....	105
3.2.5 Bestanddelen derde lid.....	107
3.3 Afdreiging (artikel 318 Sr).....	107
3.3.1 Algemeen.....	107
3.3.2 Regelgeving.....	107
3.3.3 Bestanddelen eerste lid.....	108
3.3.4 Bestanddelen tweede lid.....	109
3.3.5 Bestanddelen derde lid.....	110
4. Verduistering en misbruik.....	111
4.1 Algemeen.....	111
4.1.1 Inleiding.....	111
4.1.2 Alternatieven.....	111
4.1.3 Civielrecht versus strafrecht.....	114
4.2 Verduistering (artikel 321 Sr).....	120
4.2.1 Algemeen.....	120
4.2.2 Regelgeving.....	120
4.2.3 Bestanddelen.....	120
4.3 Verduistering in dienstbetrekking (artikel 322 Sr).....	124
4.3.1 Algemeen.....	124
4.3.2 Regelgeving.....	125

4.3.3 Bestanddelen.....	125
4.4 Verduistering in relatie tot terrorisme (artikel 322a Sr).....	128
4.5 Verduistering bewindvoerder e.a. (artikel 323 Sr).....	128
4.5.1 Algemeen.....	128
4.5.2 Regelgeving.....	128
4.5.3 Bestanddelen.....	128
4.6 Misbruik van overheidsgelden (artikel 323a Sr).....	130
4.6.1 Algemeen.....	130
4.6.2 Regelgeving.....	131
4.6.3 Bestanddelen.....	131
4.7 Verduistering als ambtsmisdrijf (artikel 359 Sr).....	132
4.7.1 Algemeen.....	132
4.7.2 Regelgeving.....	133
4.7.3 Bestanddelen.....	133
4.8 Verduistering van bewijsmiddelen (artikel 361 Sr).....	135
4.8.1 Algemeen.....	135
4.8.2 Regelgeving.....	135
4.8.3 Bestanddelen.....	136
5. Oplichting en bedrog.....	139
5.1 Algemeen.....	139
5.2 Oplichting (artikel 326 Sr).....	139
5.2.1 Algemeen.....	139
5.2.2 Regelgeving.....	146
5.2.3 Bestanddelen eerste lid.....	147
5.2.4 Bestanddelen tweede lid.....	159
5.3 Flessentrekkerij (artikel 326a Sr).....	159
5.3.1 Algemeen.....	159
5.3.2 Regelgeving.....	160
5.3.3 Bestanddelen.....	161
5.4 Bedrog met kunstwerken (artikel 326b Sr).....	163
5.4.1 Algemeen.....	163
5.4.2 Regelgeving.....	164
5.4.3 Bestanddelen.....	164
5.5 Bedrog met telecommunicatie-infrastructuur (artikel 326c Sr).....	166
5.5.1 Algemeen.....	166
5.5.2 Regelgeving.....	168
5.5.3 Bestanddelen eerste lid.....	168
5.5.4 Bestanddelen tweede lid.....	172
5.6 Online handelsfraude (artikel 326d Sr).....	173
5.6.1 Algemeen.....	173
5.6.2 Regelgeving.....	173
5.6.3 Bestanddelen.....	174

5.7 Bedrog bij verzekering (artikel 327 Sr).....	175
5.7.1 Algemeen.....	175
5.7.2 Regelgeving.....	177
5.7.3 Bestanddelen.....	177
5.8 Bedrog bij brandverzekering (artikel 328 Sr).....	178
5.8.1 Algemeen.....	178
5.8.2 Regelgeving.....	178
5.8.3 Bestanddelen.....	179
5.9 Oneerlijke mededinging (artikel 328bis Sr).....	180
5.9.1 Algemeen.....	180
5.9.2 Regelgeving.....	181
5.9.3 Bestanddelen.....	181
5.10 Verkopersbedrog (artikel 329 Sr).....	185
5.10.1 Algemeen.....	185
5.10.2 Regelgeving.....	185
5.10.3 Bestanddelen.....	186
5.11 Cognossementbedrog (artikel 329bis Sr).....	187
5.11.1 Algemeen.....	187
5.11.2 Regelgeving.....	188
5.11.3 Bestanddelen.....	188
5.12 Vervalsing eet- of drinkwaren en medicijnen (artikel 330 Sr).....	188
5.12.1 Algemeen.....	188
5.12.2 Regelgeving.....	190
5.12.3 Bestanddelen eerste lid.....	190
5.12.4 Bestanddelen tweede lid.....	191
5.13 Bedrog bij materialen grote openbare werken (artikel 331 Sr).....	193
5.13.1 Algemeen.....	193
5.13.2 Regelgeving.....	193
5.13.3 Bestanddelen eerste lid.....	194
5.13.4 Bestanddelen tweede lid.....	194
5.14 Bedrog bij levering van de krijgsmacht (artikel 332 Sr).....	195
5.14.1 Algemeen.....	195
5.14.2 Regelgeving.....	195
5.14.3 Bestanddelen eerste lid.....	195
5.14.4 Bestanddelen tweede lid.....	195
5.15 Schending van grensafbakening (artikel 333 Sr).....	195
5.15.1 Algemeen.....	195
5.15.2 Regelgeving.....	196
5.15.3 Bestanddelen.....	196
5.16 Koersmanipulatie (artikel 334 Sr).....	196
5.16.1 Algemeen.....	196
5.16.2 Regelgeving.....	197
5.16.3 Bestanddelen.....	197
5.17 Bedrog met jaarstukken (artikel 336 Sr).....	199
5.17.1 Algemeen.....	199

5.17.2 Regelgeving.....	200
5.17.3 Bestanddelen.....	201
5.18 Bedrog van herkomst merk- of handelsnaam (artikel 337 Sr).....	204
5.18.1 Algemeen.....	204
5.18.2 Regelgeving.....	205
5.18.3 Bestanddelen eerste lid.....	205
5.18.4 Bestanddelen tweede lid.....	209
5.18.5 Bestanddelen vierde lid.....	211
5.19 Knevelarij (artikel 366 Sr).....	211
5.19.1 Algemeen.....	211
5.19.2 Regelgeving.....	213
5.19.3 Bestanddelen.....	213
6. Muntmisdrijven.....	217
6.1 Algemeen.....	217
6.1.1 Valmunterij en namunten.....	217
6.1.2 Buitenlandse geld.....	217
6.1.3 Wettig betaalmiddel.....	218
6.2 Valmunterij (artikel 208 Sr).....	219
6.2.1 Algemeen.....	219
6.2.2 Regelgeving.....	220
6.2.3 Bestanddelen.....	220
6.3 Uitgeven valse munten of biljetten (artikel 209 Sr).....	222
6.3.1 Algemeen.....	222
6.3.2 Regelgeving.....	223
6.3.3 Bestanddelen.....	224
6.4 In omloop brengen van echt geld (artikel 210 Sr).....	228
6.4.1 Algemeen.....	228
6.4.2 Regelgeving.....	228
6.4.3 Bestanddelen.....	228
6.5 Heruitgeven valse munten en biljetten (artikel 213 Sr).....	229
6.5.1 Algemeen.....	229
6.5.2 Regelgeving.....	230
6.5.3 Bestanddelen.....	230
6.6 Voorhanden hebben stoffen e.d. (artikel 214 Sr).....	231
6.6.1 Algemeen.....	231
6.6.2 Regelgeving.....	232
6.6.3 Bestanddelen.....	232
7. Zegel- en merkenmisdrijven.....	235
7.1 Inleiding.....	235
7.2 Namaken rijkszegels (artikel 216 Sr).....	236
7.2.1 Algemeen.....	236
7.2.2 Regelgeving.....	236
7.2.3 Bestanddelen eerste lid.....	236

7.2.4 Bestanddelen tweede lid.....	238
7.3 Gebruiken vervalste zegels (artikel 217 Sr).....	239
7.3.1 Algemeen.....	239
7.3.2 Regelgeving.....	239
7.3.3 Bestanddelen.....	239
7.4 Vervalsen metrologische zegels (artikel 218 Sr).....	241
7.4.1 Algemeen.....	241
7.4.2 Regelgeving.....	241
7.4.3 Bestanddelen.....	241
7.5 Gebruiken vervalste merken (artikel 219 Sr).....	243
7.5.1 Algemeen.....	243
7.5.2 Regelgeving.....	243
7.5.3 Bestanddelen.....	244
7.6 Verkopen valse zegels (artikel 220 Sr).....	246
7.6.1 Algemeen.....	246
7.6.2 Regelgeving.....	247
7.6.3 Bestanddelen.....	247
7.7 Voorhanden hebben vervalst merk (artikel 221 Sr).....	248
7.7.1 Algemeen.....	248
7.7.2 Regelgeving.....	248
7.7.3 Bestanddelen eerste lid.....	248
7.7.4 Bestanddelen tweede lid.....	248
7.8 Gebruikmaken valse zegels (artikel 222 Sr).....	249
7.8.1 Algemeen.....	249
7.8.2 Regelgeving.....	249
7.8.3 Bestanddelen eerste lid.....	249
7.8.4 Bestanddelen tweede lid.....	250
7.9 Voorhanden hebben van stoffen (artikel 223 Sr).....	250
7.9.1 Algemeen.....	250
7.9.2 Regelgeving.....	250
7.9.3 Bestanddelen.....	251
7.10 Verbreken van zegels (artikel 199 Sr).....	251
7.10.1 Algemeen.....	251
7.10.2 Regelgeving.....	251
7.10.3 Bestanddelen eerste lid.....	252
7.10.4 Bestanddelen derde lid.....	252
8. Bankbreuk.....	253
8.1 Inleiding.....	253
8.2 Eenvoudige bankbreuk (artikel 340 Sr).....	253
8.2.1 Algemeen.....	253
8.2.2 Regelgeving.....	253
8.2.3 Bestanddelen.....	254
8.3 Bedrieglijke bankbreuk (artikel 341 Sr).....	255

8.3.1 Algemeen.....	255
8.3.2 Regelgeving.....	256
8.3.3 Bestanddelen eerste lid.....	256
8.3.4 Bestanddelen tweede lid.....	262
8.4 Eenvoudige bankbreuk door bestuurder (artikel 342 Sr).....	262
8.4.1 Algemeen.....	262
8.4.2 Regelgeving.....	263
8.4.3 Bestanddelen.....	263
8.5 Bedrieglijke bankbreuk door bestuurder (artikel 343 Sr).....	265
8.5.1 Algemeen.....	265
8.5.2 Regelgeving.....	266
8.5.3 Bestanddelen.....	267
8.6 Bankbreuk door derden (artikel 344 Sr).....	267
8.6.1 Algemeen.....	267
8.6.2 Regelgeving.....	267
8.6.3 Bestanddelen eerste lid.....	268
8.6.4 Bestanddelen tweede lid.....	268
8.7 Opzettelijke schending administratieplicht (artikel 344a Sr).....	268
8.7.1 Algemeen.....	268
8.7.2 Regelgeving.....	270
8.7.3 Bestanddelen eerste lid.....	271
8.7.4 Bestanddelen tweede lid.....	274
8.7.5 Bestanddelen derde lid.....	274
8.8 Verwijtbare schending administratieplicht (artikel 344b Sr).....	275
8.8.1 Algemeen.....	275
8.8.2 Regelgeving.....	275
8.8.3 Bestanddelen.....	276
8.9 Sluipakkoord (artikel 345 Sr).....	276
8.9.1 Algemeen.....	276
8.9.2 Regelgeving.....	277
8.9.3 Bestanddelen eerste lid.....	277
8.9.4 Bestanddelen tweede lid.....	277
8.10 Ernstige benadeling rechtspersoon (artikel 347 Sr).....	278
8.10.1 Algemeen.....	278
8.10.2 Regelgeving.....	280
8.10.3 Bestanddelen eerste lid.....	280
8.10.4 Bestanddelen tweede lid.....	281
8.11 Onttrekking pandrecht (artikel 348 Sr).....	281
8.11.1 Algemeen.....	281
8.11.2 Regelgeving.....	282
8.11.3 Bestanddelen eerste lid.....	282
8.12 Onttrekking aan beslag (artikel 198 Sr).....	284
8.12.1 Algemeen.....	284
8.12.2 Regelgeving.....	284
8.12.3 Bestanddelen eerste lid.....	285
8.12.4 Bestanddelen tweede lid.....	285

8.12.5 Bestanddelen derde lid.....	286
8.13 Nalaten verstrekken inlichtingen (artikel 194 Sr).....	286
8.13.1 Algemeen.....	286
8.13.2 Regelgeving.....	287
8.13.3 Bestanddelen eerste lid.....	288
8.13.4 Bestanddelen tweede lid.....	291
8.13.5 Bestanddelen derde lid.....	291
9. Valsheidsmisdrijven.....	293
9.1 Inleiding.....	293
9.2 Valsheid in geschrifte (artikel 225 Sr).....	294
9.2.1 Algemeen.....	294
9.2.2 Regelgeving.....	294
9.2.3 Bestanddelen eerste lid.....	295
9.2.4 Bestanddelen tweede lid.....	300
9.2.5 Bestanddelen derde lid.....	303
9.3 Gekwalificeerde valsheid (artikel 226 Sr).....	303
9.3.1 Algemeen.....	303
9.3.2 Regelgeving.....	303
9.3.3 Bestanddelen eerste lid.....	304
9.3.4 Bestanddelen tweede lid.....	305
9.4 Valsheid in authentieke akte doet opnemen (artikel 227 Sr).....	306
9.4.1 Algemeen.....	306
9.4.2 Regelgeving.....	308
9.4.3 Bestanddelen eerste lid.....	308
9.4.4 Bestanddelen tweede lid.....	309
9.5 Verstrekken van onware gegevens (artikel 227a Sr).....	309
9.5.1 Algemeen.....	309
9.5.2 Regelgeving.....	311
9.5.3 Bestanddelen.....	312
9.6 Nalaat gegevens te verstrekken (artikel 227b Sr).....	317
9.6.1 Algemeen.....	317
9.6.2 Regelgeving.....	318
9.6.3 Bestanddelen.....	318
9.7 Valse verklaring arts afgeven (artikel 228 Sr).....	321
9.7.1 Algemeen.....	321
9.7.2 Regelgeving.....	322
9.7.3 Bestanddelen eerste lid.....	323
9.7.4 Bestanddelen tweede lid.....	324
9.8 Vervalsen verklaring arts opmaken (artikel 229 Sr).....	325
9.8.1 Algemeen.....	325
9.8.2 Regelgeving.....	325
9.8.3 Bestanddelen eerste lid.....	326
9.9 Vervalsen getuigschrift (artikel 230 Sr).....	326
9.9.1 Algemeen.....	326

9.9.2 Regelgeving.....	327
9.9.3 Bestanddelen eerste lid.....	327
9.9.4 Bestanddelen tweede lid.....	327
9.10 Vervalsen reisdocument (artikel 231 Sr).....	327
9.10.1 Algemeen.....	327
9.10.2 Regelgeving.....	330
9.10.3 Bestanddelen eerste lid.....	331
9.10.4 Bestanddelen tweede lid.....	339
9.11 Vervalsen biometrische gegevens (artikel 231a Sr).....	341
9.11.1 Algemeen.....	341
9.11.2 Regelgeving.....	343
9.11.3 Bestanddelen eerste lid.....	343
9.11.4 Bestanddelen tweede lid.....	345
9.12 Gebruiken vervalste biometrische gegevens (artikel 231b Sr).....	346
9.12.1 Algemeen.....	346
9.12.2 Regelgeving.....	346
9.12.3 Bestanddelen.....	347
9.13 Vervalsen betaalpas (artikel 232 Sr).....	350
9.13.1 Algemeen.....	350
9.13.2 Regelgeving.....	351
9.13.3 Bestanddelen eerste lid.....	351
9.13.4 Bestanddelen tweede lid.....	354
9.14 Voorhanden hebben materialen (artikel 234 Sr).....	355
9.14.1 Algemeen.....	355
9.14.2 Regelgeving.....	356
9.14.3 Bestanddelen eerste lid.....	356
9.15 Vervalsing als ambtsmisdrijf (artikel 360 Sr).....	358
9.15.1 Algemeen.....	358
9.15.2 Regelgeving.....	359
9.15.3 Bestanddelen.....	359
10. Schending van geheimen.....	361
10.1 Inleiding.....	361
10.2 Schending ambts- of beroepsgeheim (artikel 272 Sr).....	361
10.2.1 Algemeen.....	361
10.2.2 Regelgeving.....	364
10.2.3 Bestanddelen eerste lid.....	364
10.2.4 Bestanddelen tweede lid.....	369
10.3 Schending bedrijfsgeheim (artikel 273 Sr).....	369
10.3.1 Algemeen.....	369
10.3.2 Regelgeving.....	370
10.3.3 Bestanddelen eerste lid.....	370
10.3.4 Bestanddelen tweede lid.....	374
10.3.5 Bestanddelen derde lid.....	374
10.4 Toe-eigening poststukken (artikel 273b Sr).....	374

10.4.1	Algemeen.....	374
10.4.2	Regelgeving.....	375
10.4.3	Bestanddelen eerste lid.....	375
11.	Omkoping.....	377
11.1	Inleiding.....	377
11.2	Omkoping ambtenaren.....	379
11.2.1	Algemeen.....	379
11.2.2	Actieve omkoping ambtenaren (artikel 177 Sr).....	379
11.2.3	Passieve omkoping ambtenaar (artikel 363 Sr).....	386
11.3	Omkoping rechter.....	394
11.3.1	Algemeen.....	394
11.3.2	Actieve omkoping rechter (artikel 178 Sr).....	394
11.3.3	Passieve omkoping rechter (artikel 364 Sr).....	395
11.4	Niet-ambtelijke corruptie (artikel 328ter Sr).....	397
11.4.1	Algemeen.....	397
11.4.2	Regelgeving.....	399
11.4.3	Bestanddelen eerste lid.....	400
11.4.4	Bestanddelen tweede lid.....	403
11.4.5	Bestanddelen derde lid.....	404
11.5	Ongeoorloofde aannemingen (artikel 376 Sr).....	405
11.5.1	Algemeen.....	405
11.5.2	Regelgeving.....	405
11.5.3	Bestanddelen.....	406
12.	Heling.....	407
12.1	Algemeen.....	407
12.2	Kwalificatie-uitsluiting.....	409
12.3	Opzetheling (artikel 416 Sr).....	411
12.3.1	Algemeen.....	411
12.3.2	Regelgeving.....	412
12.3.3	Bestanddelen eerste lid.....	412
12.4	Gewoonteheling (artikel 417 Sr).....	419
12.4.1	Algemeen.....	419
12.4.2	Regelgeving.....	419
12.4.3	Bestanddelen.....	419
12.5	Schuldheling (artikel 417bis Sr).....	420
12.5.1	Algemeen.....	420
12.5.2	Regelgeving.....	422
12.5.3	Bestanddelen.....	422
12.6	Heling van gegevens (artikel 139g Sr).....	425
12.6.1	Algemeen.....	425
12.6.2	Regelgeving.....	425
12.6.3	Bestanddelen eerste lid.....	426

13. Witwassen.....	429
13.1 Inleiding.....	429
13.2 Kwalificatie-uitsluiting.....	431
13.2.1 Achtergrond.....	431
13.2.2 De hoofdregel.....	433
13.2.3 Voorwaarde 1: het voorhanden hebben of verwerven.....	434
13.2.4 Voorwaarde 2: Onmiddellijk.....	436
13.2.5 Voorwaarde 3: eigen misdrijf.....	437
13.2.6 Voorwaarde 4: motivatieverplichting.....	438
13.3 Opzetwittassen (artikel 420bis Sr).....	441
13.3.1 Algemeen.....	441
13.3.2 Regelgeving.....	442
13.3.3 Bestanddelen eerste lid onder a.....	442
13.3.4 Bestanddelen eerste lid onder b.....	453
13.4 Eenvoudig opzetwittassen (artikel 420bis.1 Sr).....	455
13.4.1 Algemeen.....	455
13.4.2 Regelgeving.....	457
13.4.3 Bestanddelen.....	457
13.5 Gewoontewittassen (artikel 420ter Sr).....	458
13.5.1 Algemeen.....	458
13.5.2 Regelgeving.....	460
13.5.3 Bestanddelen eerste lid.....	460
13.6 Schuldwittassen (artikel 420quater Sr).....	460
13.6.1 Algemeen.....	460
13.6.2 Regelgeving.....	461
13.6.3 Bestanddelen eerste lid.....	461
13.7 Eenvoudig schuldwittassen (artikel 420quater.1 Sr).....	465
Toelichting Serie fraude en integriteit.....	467
Toelichting Serie tuchtrecht.....	471
Toelichting Serie geschiedenis van het wetboek van strafrecht.....	473
Toelichting Serie strafrecht.....	475

Hoofdstuk 1 Algemeen

1.1 Definitie

Een definitie van vermogensmisdrijf is “een misdrijf ten nadele van ander-mans goederen.”¹ Deze omschrijving raakt echter niet de kern van het ver-mogensmisdrijf. Het ware raadzamer om goederen te vervangen door vermogen. Goederen is een juridische term en is beperkter dan vermogen. Zo wordt in het delict heling uitgegaan van goed, persoonlijk recht of zakelijk recht. Het vermogen omvat alledrie.

Een tweede bezwaar is dat de definitie zich richt op het gevolg en niet op de oorzaak. Wat is het motief, de reden voor het plegen van het vermogens-misdrijf? Zo zal een diefstal ten nadele van andersmans vermogen zijn. Maar het kwalificeert ook een vernieling als een vermogensmisdrijf. Ook dat is ten nadele van andersmans vermogen, zoals dat ook geldt voor de gevaarzettings-delicten brandstichting en het vernielen van elektriciteitswerken. Hier vloeit zeker nadeel voor vermogen uit voort, maar het is in de kern een gewelds-delict in de vorm van vernieling. Het is geen vermogensmisdrijf.

Een vermogensmisdrijf is niet hetzelfde als fraude. Fraude is een deelver-zameling van vermogensmisdrijven. Fraude is “het (strafrechtelijk) weder-rechtelijk plegen van een inbreuk op het vertrouwen van een ander, gericht op het verkrijgen van voordeel.”² Dit omvat delicten als oplichting, bank-breuk, verduistering, heling, valsheidsdelicten.

Diefstal is geen fraude omdat de dief zonder toestemming steelt. Hij schendt geen geschonken vertrouwen. Maar diefstal is wel een vermogensmisdrijf omdat de dief vermogen steelt van een ander om er zelf rijker van te worden.

1.2 Cijfers

1.2.1 *Misdrijven*

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) houdt bij hoeveel misdrijven bij de politie zijn geregistreerd en hoeveel daarvan zijn opgelost. Dit kan als volgt weergegeven worden:³

¹ <https://www.juridischwoordenboek.nl/zoek/vermogensmisdrijf>

² Zie de definitie toegelicht in het boek *Fraude in het strafrecht uit serie fraude en integriteit*.

³ <https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?>

DM=SLNL&PA=83648NED&D1=0%2c3%2c5&D2=a&D3=0&D4=5-7&HDR=T%2cG3&STB=G2%2cG1 &VW=D

Soort misdrijf	Geregistreerde misdrijven				Opgehelderde misdrijven			
	2015	2016	2017	%	2015	2016	2017	2017
	aantal	aantal	aantal		aantal	aantal	aantal	%
Vermogensmisdrijven	614.050	576.445	502.865	60,3	89.640	82.925	75.950	14,6
Verkeersmisdrijven	114.735	114.830	111.930	13,4	42.685	41.895	39.930	37,2
Vernielingen, openb.orde, gezag	122.835	115.525	102.150	12,3	25.010	24.105	22.710	20,4
Gewelds- en seksuele misdrijven	92.475	90.200	85.360	10,2	61.465	56.910	51.115	66,5
Drugs misdrijven	14.770	13.275	12.550	1,5	14.370	12.835	11.895	97,3
Misdrijven WvSr (overig)	11.000	11.210	10.530	1,3	7.720	7.750	6.945	70,2
(Vuur)wapenmisdrijven	5.545	5.415	4.750	0,6	5.385	5.245	4.570	97,1
Misdrijven overige wetten	3.530	3.425	3.265	0,4	2.605	2.435	2.400	73,8
totaal	978.940	930.325	833.400	100,0	248.880	234.100	215.515	25,4

Copyright CBS [Statline](#)

Het totaal aan vermogensmisdrijven is substantieel gedaald; de stand van 2017 is 85 procent van de stand van 2015.

Het totaal aan geregistreerde misdrijven van 833.400 is onderverdeeld over acht categorieën. Het leeuwendeel van deze misdrijven heeft betrekking op vermogensmisdrijven (60%), vernieling en openbare ordemisdrijven (12%), verkeersmisdrijven (13%) en geweldsmisdrijven (10%).

Het oplossingspercentage bedraagt over het totaal 25%, maar de verschillen per soort misdrijf zijn navenant. Het oplossingspercentage van de grootste categorie, de vermogensmisdrijven, bedraagt slechts 14,6%, terwijl voor verkeersmisdrijven het oplossingspercentage 37% bedraagt en bij vuurwapen- en drugs misdrijven zelfs 97%. Vanwaar de verschillen?

Vermogensmisdrijven worden gemeld door slachtoffers, zij doen aangifte. De schade is bekend, maar niet altijd wie de dader is. Zelfs als deze al bekend is, dan nog moet bewezen worden dat hij het strafbare feit heeft begaan. Dit terwijl bij verkeersmisdrijven veel zaken voortvloeien uit controles. Net als bij vuurwapen- en drugszaken is er dan geen aangifte, maar wordt op heterdaad bij de controle of doorzoeking vastgesteld dat er drugs of wapens zijn. De registratie van de misdaad leidt dan tevens tot opheldering.

Daarnaast gaat het om heel veel vermogensmisdrijven. De politiecapaciteit is beperkt en niet in staat om alle aangiftes op te pakken. Dit betreft niet alleen een vraag van kwantiteit, maar ook van kwaliteit. Vermogensmisdrijven vereisen niet zelden financiële kennis bij de opsporingsambtenaar. Dat is meestal voorbehouden aan de recherche-afdelingen, zodat de basiseenheden het niet zelden zonder gespecialiseerde kennis moeten stellen. De financieel rechercheurs en forensisch accountants in dienst van de politie richten zich veelal op de complexere strafzaken.

Daarnaast zijn de cijfers vertekend omdat het ongewogen cijfers betreffen. Elke aangifte telt even zwaar mee, maar niet elke aangifte is even zwaar. Een winkeldiefstal is één aangifte, maar een omvangrijke hypotheekfraude is ook één aangifte. De tijd die aan één complexe fraude wordt besteed had ook aan tientallen eenvoudiger zaken kunnen worden besteed. Dit geeft een vertekend beeld van de effectiviteit van de opsporing van vermogensmisdriften.

1.2.2 Vermogensmisdriften

De categorie vermogensmisdriften kan als volgt onderverdeeld worden:

	Geregistreerde misdrijven				Opgehelderde misdrijven			
	2015	2016	2017		2015	2016	2017	2017
Soort vermogensmisdrif	aantal	aantal	aantal	%	aantal	aantal	aantal	%
Diefstal/verduistering en inbraak	549.105	498.285	428.405	85,2	72.780	67.480	61.480	13,3%
- Diefstal en inbraak met geweld	9.730	8.990	7.985		3.440	3.265	2.855	35,4%
- Diefstal en inbraak zonder geweld	539.370	489.295	420.420		69.335	64.215	58.625	12,9%
Bedrog	37.410	45.150	39.465	7,8	3.160	1.810	1.995	8,4%
- <i>Oplichting</i>	35.530	42.235	37.060		2.495	935	1.365	7,0%
- <i>Flessentrekkerij</i>	185	5	-		120	-	-	64,9%
- <i>Bedrog (overig)</i>	1.690	2.915	2.405		545	875	630	32,2%
Valsheidsmisdrif	18.415	24.710	27.395	5,4	6.095	6.920	6.465	33,1%
- <i>Muntmisdrif</i>	2.430	1.980	1.605		1.240	1.005	805	51,0%
- <i>Valsheid in zegels en merken</i>	250	250	200		165	135	110	66,0%
- <i>Valsheid in geschriften</i>	15.730	22.480	25.590		4.690	5.780	5.550	29,8%
Heling	6.735	5.845	5.255	1,0	6.485	5.565	4.920	96,3%
Afpersing en afdreiging	1.635	1.665	1.520	0,3	515	495	445	31,5%
Bankbreuk	180	180	115	0,0	105	125	60	58,3%
Witwassen	570	610	700	0,1	500	520	585	87,7%
totaal	614.050	576.445	502.855	100	89.640	82.915	75.950	14,6%

Copyright CBS *Statline*

Het leeuwendeel van de vermogensmisdriften betreft diefstal en verduistering (85%). Het tweede misdrijf, oplichting, bedraagt 'slechts' 7,8% van het totaal aantal misdrijven, valsheid 5,4%. De vierde meest voorkomende vermogensmisdrif is heling, met maar 1%.

Ook hier wreekt zich het feit dat het ongewogen cijfers zijn. Zo zijn de diefstallen enorm in aantal, maar het grootste deel betreft eenvoudige (winkel) diefstallen, dus met een relatief gering nadeel per slachtoffer. Bankbreuk en witwassen komt procentueel bezien bijna niet voor, maar het criminele voordeel kan om honderdduizenden euro's per aangifte gaan.

Dat diefstal zo veel meer voorkomt dan oplichting, bankbreuk of valsheid komt door het gemak waarmee het feit gepleegd kan worden. Een fiets die voor een huis staat? Even optillen en de diefstal is gepleegd. Een telefoon in een winkel? In de tas en de diefstal is gepleegd. Voor valsheid of oplichting zijn meer handelingen vereist, er moet meer nagedacht worden. Waar diefstal een gelegenhedsmisdrijf kan zijn, is oplichting een meer doordacht misdrijf. Natuurlijk een kunstroof hiermee niet meewegend, ook daar zal minutieuze planning vereist zijn. In het algemeen geldt: hoe groter de buit, hoe meer tijd de voorbereiding kost, hoe langer het strafonderzoek duurt. Immer een goed nadenkende crimineel probeert niet gepakt te worden. Ze dragen handschoenen, maskers. Zwaardere onderzoeksmiddelen worden dan ingezet om te pogen tot een resultaat te komen.

De oplossingspercentages per soort misdrijf verschillen enorm. Hoe komt dit? Heling zit bijna op 100%. Dit komt omdat bij heling zelden aangifte wordt gedaan. Een slachtoffer doet aangifte van diefstal. Dat wordt zelden opgelost (13%). Maar het slachtoffer kan moeilijk aangifte van heling doen, tenzij hij zijn eigendom op marktplaats.nl aangeboden ziet worden. Als de politie bij een doorzoeking gestolen waar aantreft, dan zoekt men de aangifte van de diefstal erbij. Op die wijze wordt bijna 100% gehaald. Men registreert de heling als er een vermoeden van heling is (die er pas is bij het vinden van gestolen waar). Dan worden zeer hoge ophelderingspercentages bereikt. Van de zaken waarbij wel aangifte wordt gedaan, zoals oplichting (8%) en diefstal (13%) liggen de oplossingspercentages veel lager.

Maar niet bij witwassen, drugs- en vuurwapenmisdrijven. Daar is het ophelderingspercentages hoog. Dit heeft dezelfde reden als bij heling: er wordt zelden aangifte van deze misdrijven gedaan.

Nu wordt bij bankbreuk 58% gehaald en dat is wel een delict dat in de praktijk pas onderzocht wordt na aangifte. Waarom wordt dan meer dan de helft opgelost?

Dit komt omdat curatoren zelden zonder overleg met de politie of het openbaar ministerie aangifte doen. Het kost hen geld om aangifte te doen (uren van de curator) welke de boedel zelden kan dragen. Dus als het openbaar ministerie aangeeft een faillissementsfraudezaak niet te zullen onderzoeken, dan stopt de curator geen energie in de aangifte. Wordt die toezegging wel gedaan, dan volgt onderzoek welke in bijna 60% van de aangiftes leidt tot opheldering.

1.3 De ratio van de misdaad

Nu is reeds onder de definitie aangegeven dat strafbare feiten worden gepleegd om er rijker van te worden. Dit betekent echter niet dat de crimineel niet nadenkt, geen afwegingen maakt. Zoals in de rechtseconomie wordt

gesteld, we hebben hier te maken met de nutsmaximaliserende crimineel, de *homo economicus criminalis*. Hij weegt af of hij strafbare feiten gaat plegen en zo ja, in welke mate. Nentjes stelt dat de crimineel een zodanig criminaliteitsniveau kiest dat het maximale nettobaten oplevert.⁴ Hij voert feitelijk een risico-analyse uit, zijnde een kosten-batenafweging.

Maar voordat die analyse gemaakt wordt door de *homo economicus criminalis* moet hij eerst crimineel worden, de *homo criminalis*. Hoe geschiedt dit? De eerste stap is het plegen van de misdaad. Hiertoe moet bij de crimineel sprake zijn van wat de Amerikanen duiden als: *means*, *opportunity* en *motive*. Als van deze drie factoren sprake is, kan sprake zijn van strafbaar feit:⁵

- *means* richt zich op de middelen van de verdachte om de misdaad te begaan (middelen);
- *motive* richt zich op de reden waarom de misdaad is begaan (het motief);
- *opportunity* richt zich op de mogelijkheid die verdachte moet hebben gehad om de misdaad te plegen (gelegenheid).

Alleen daar waar de drie factoren samenkomen zal hij tot het plegen van een strafbaar feit kunnen overwegen. Heeft hij motief en gelegenheid, maar geen middelen (hij wil inbreken, maar heeft geen looper om in te breken ...). Of hij heeft gelegenheid en middelen, maar wil het niet (zoals veel werknemers geld van hun werkgever kunnen verduisteren, maar dat niet willen). In die gevallen volgt geen misdaad. Daar waar de drie factoren wel samenkomen devolueert de *homo sapiens* naar de *homo criminalis*.

Maar dit is niet voldoende om een *homo economicus criminalis* te worden. Dat vereist een tweede stap, die van de risico-analyse, een kosten-batenafweging. Hij is in staat om het misdrijf te plegen en wil het ook, maar hij moet voor zichzelf afwegen of de kans om gepakt te worden x het gevolg van het gepakt worden opweegt tegen de voordelen die hij uit de misdaad kan verkrijgen.

Nu blijkt uit cijfers van het Cbs dat de pakkans voor bepaalde vormen van vermogensmisdrijven laag is. De invulling van de gevolgen hangt af van de ernst van het feit, of de dader reeds eerder strafbare feiten heeft gepleegd en of er juridische problemen in zijn zaak aanwezig zijn (kans op vrijspraak). Vervolgens is er nog de eerste aanleg, het appel en de cassatie. Een onherroepelijke veroordeling kan een kwestie van de lange adem zijn. Hetgeen meeweegt in diens afweging omtrent de gevolgen.

Omtrent het verwachten voordeel is het een inschatting die alleen de plannende crimineel kan maken. Wat denkt die te kunnen 'verdienen' met de misdaad?

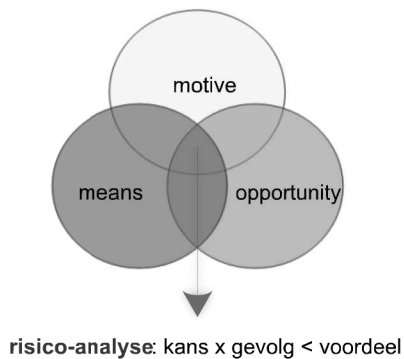
⁴ A. Nentjes, *Elementaire rechtseconomie*, Wolters-Noordhof, Groningen 1995.

⁵ www.en.wikipedia.org/wiki/Means,_motive,_and_opportunity.

De kosten-batenafweging verschil per crimineel: de verslaafde crimineel zal vooral denken aan het krijgen van geld voor zijn verslaving. Die zal bij de risico-analyse zeer zwaar tillen aan het te behalen voordeel, ongeacht de pakkans en de gevolgen. Dit maakt een maatregel als ISD noodzakelijk. Sec gevangenisstraf schrikt niet af

De meer zakelijk ingestelde crimineel zal wel kunnen schrikken bij een langdurige gevangenisstraf omdat deze hem voor lange duur uit roulatie van het plegen van nieuwe strafbare feiten kan houden.

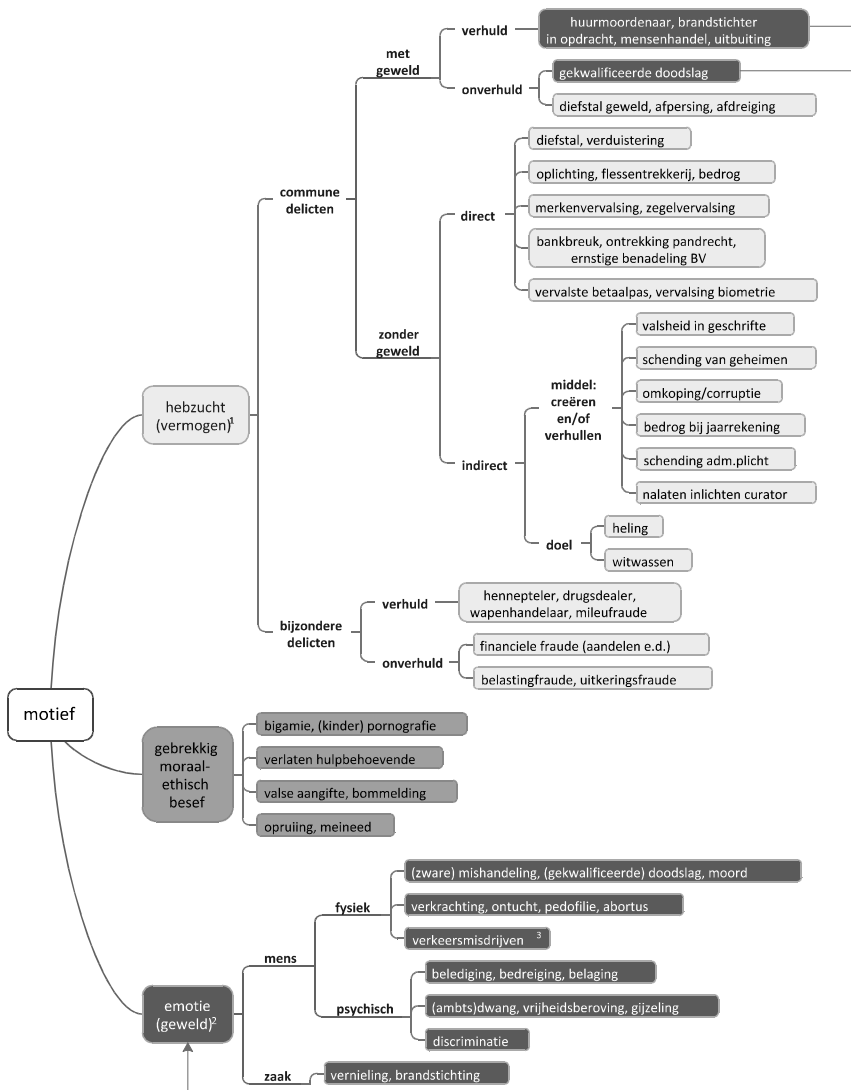
Grafisch kan de eerste en tweede stap van de crimineel als volgt via een vennediagram worden weergegeven:

1.4 Indeling misdrijven

De indeling van het Wetboek van strafrecht is vooral gericht op het type misdrijf zoals zeden-, ambt-, scheepvaart, geweldsdelicten. Deze indeling werkt goed, hoewel soms het conflicten oplevert. Zo zijn de bepalingen inzake *cybercrime* en omkoping verspreid over het wetboek. Maar gelet op de grote hoeveelheid strafbepalingen is het een werkbare indeling.

Deze juridische benadering heeft niets van doen met de reden dat een dader een strafbaar feit pleegt. Als met het motief van de dader rekening wordt gehouden, dan kunnen misdrijven in drie categorieën onderverdeeld worden: het willen hebben van geld (vermogensmisdrijven), het niet kunnen beheersen van emotie (geweldsmisdrijven) en het zich laten leiden door egoïsme (gebrekig moraal-ethisch besef). In de laatste categorie prevaleert de eigen behoeftebevrediging boven die van de maatschappij.

Toelichting voetnoten:

- ¹ Voor enige verdeling hoort het delict deelnemen aan een criminele organisatie. Deze heeft geld verdienen tot doel, maar kan allerlei soorten delicten omvatten van verschillende wetten.
- ² Openlijke geweldpleging kan gericht zijn tegen mens of zaak, vandaar dat het voor de verdeling thuishoort.
- ³ Verkeersmisdrijven kunnen gericht zijn op letsel veroorzaakt door de auto. Hoewel hier geen opzet toe is (anders is het een levensdelict), is ook nalatigheid een vorm van geweld. Daarom valt artikel 6 WVV in deze categorie. Voor de ander ander handelen, zoals dronken rijden of *joyriding* geldt dat er geen geweld is, maar wel moreel-ethisch gebrekkig besef, ingegeven door egoïsme ('lol' willen hebben).

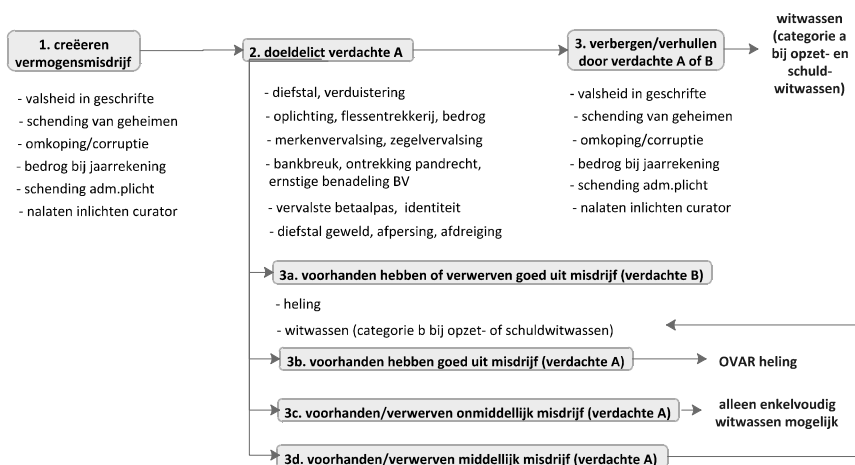
De vermogensmisdrijven zijn ingedeeld in delicten die het verkrijgen van vermogen afstraffen. Denk hierbij aan oplichting, verduistering, diefstal.

Er zijn ook delicten die het 'gereedschap' dat nodig is om het vermogensmisdrif te plegen afstraffen. Zo kan voor een succesvolle oplichting vereist zijn dat geschriften vervalst worden. Of voor een diefstal dat de bewaarder van de loods omgekocht wordt. Ook dit gereedschap is een vermogensmisdrif, zij het middellijk of indirect van aard.

Daarnaast zijn er de begunstigingsmisdrifven. Deze daders verrichten niet het oorspronkelijke vermogensmisdrif, maar profiteren ervan. Zij kopen de gestolen goederen. Hier gaat het om heling of witwassen.

Nu zijn tal van vermogensmisdrifven direct te duiden als vermogensmisdrif. Dit worden onverhulde vermogensmisdrifven genoemd. Maar er zijn ook misdrifven die zich richten op een ander strafbaar feit, maar alleen gepleegd worden vanwege het geld. Dat zijn de verhulde vermogensmisdrifven. De drugs-, mensen- of wapenhandelaar doet dit vanwege het geld dat hij ermee kan verdienen. Idem de huurmoordenaar of de brandstichter om de verzekering op te lichten.

Een andere weergave is de volgende.

Stap 1 betreft de voorbereiding. Deze is niet altijd noodzakelijk. Een dief kan een fiets stelen zonder iemand om te kopen. Maar net zoals een dief een slotentrekker kan gebruiken voor het stelen, zo kan de fraudeur 'fraude-gereedschap' gebruiken voor zijn fraude. Bijvoorbeeld door iemand om te kopen en zo toegang te verkrijgen tot het beveiligingssysteem, of middels valsheid in geschrifte de bankrekening van het bedrijf wijzigen, of door de curator in het ongewis te laten over een bankrekening van het failliete bedrijf waar nog steeds geld op binnenkomt.

Het gereedschap is optioneel, maar dient een ander delict, het doeldelict. Dat is stap 2.

Stap 2 betreft het einddoel van de fraudeur, de manier waarop hij vermogen wil vergaren door het plegen van strafbare feiten. Door te stelen, door bankbreuk te plegen, door op te lichten.

Stap 3 betreft de verhulling. De misdaad is gepleegd, maar hij wil niet betrapt worden. Dit kan hij pogen te voorkomen door de misdaad te verhullen (de voorraadadministratie vervalsen zodat de verduistering niet opgemerkt wordt, de boekhouding veranderen zodat de curator het verdwenen kasgeld niet ontdekt, het omkopen van opzichters om niet te melden dat de helft van het aanbestede werk niet (goed) is uitgevoerd).

Verhulling kan ook gericht zijn op de opbrengst van de misdaad. Dit levert het delict witwassen op (variant b, verhullen of verbergen). Dit kan zowel door verdachte A gepleegd worden die ook het doeldelict heeft gepleegd, maar ook door een andere verdachte (B).

Nu kan het ook zo zijn dat het de verdachte (A) te heet onder de voeten wordt en het goed direct verkoopt. De ontvanger (B) maakt zich dan schuldig aan heling of witwassen (stap 3a).

Als verdachte A het gestolen goed zelf houdt, dan kan hij zich niet schuldig maken aan heling (heler-steler regel). Stap 3b.

Als verdachte A het goed zelf houdt, dan kan hij zich ook schuldig maken aan witwassen, maar niet opzet- of schuldwitwassen (vanwege de 'heler-steler regel'). Dit gaat dan om eenvoudig witwassen. Stap 3c.

Als A het goed voorhanden heeft uit een middellijk gepleegd misdrijf, dan kan hij zich wel aan de zwaardere varianten van witwassen schuldig maken.

Dit alles komt aan bod in de hoofdstukken heling en witwassen.

Het overzicht maakt duidelijk dat de vermogensmisdrijven niet hetzelfde zijn maar wel hetzelfde doel dienen: het afstraffen van de crimineel die er rijker van wil worden.

1.5 Vervolgingsbeperkingen

1.5.1 Algemeen

De wetgever heeft voor vermogensmisdrijven niet gewild dat de overheid een speelbal zou worden in ruzies tussen echtgenoten en heeft dan ook de vervolging van echtgenoten voor onderling gepleegde vermogensmisdrijven uitgesloten. Als de één een goed steelt van de ander, dan is dit niet strafbaar.

In het verlengde daarvan geldt ook dat ambtshalve vervolging tussen familieleden niet wenselijk wordt geacht. In dat geval moet de klacht komen vanuit het benadeelde familielid (artikel 316 Sr).

Artikel 316 Sr is van overeenkomstige toepassing verklaart in de artikelen 319, 324, 338, 348 en 353 Sr.

De status van de echtgenoot is van belang voor de mate van beperking:

- de (nog getrouwde of geregistreerde) echtgenoot kan niet vervolgd worden op grond van artikel 316, eerste lid, Sr;
- een van tafel en bed gescheiden echtgenoot kan alleen na klacht vervolgd worden (artikel 316 lid 2 Sr);
- een ex-echtgenoot kan vervolgd worden als ten tijde van het tenlastegelegde feit de echtscheiding is uitgesproken.⁶

Voor de beantwoording van de vraag of artikel 316 Sr van toepassing is, is beslissend het ogenblik van (aanvang van de) vervolging en niet het moment waarop het misdrijf werd begaan.⁷

Ook is van belang dat een vervolgingsuitsluitingsgrond slechts tot niet-ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie kan leiden en als zodanig een bewezenverklaring niet raakt. In dit geval beriep de verdediging zich op de verkeerde grond. Artikel 316 Sr raakt op generlei wijze artikel 55 Sr. Artikel 316 jo. 319 Sr heeft geen betrekking op de strafbaarheid van het feit, maar het bevat een bijzondere regeling voor de vervolgbaarheid van bepaalde delicten.⁸

Nu zijn er vermogensmisdrijven waarvoor het klachtvereiste niet geldt tussen echtgenoten. Mag het openbaar ministerie, die het opportuniteitsbeginsel heeft en dus zelf bepaalt waarvoor het vervolgt, dan kiezen voor ambtshalve vervolging voor een delict waarvoor het klachtvereiste niet geldt?

Deze vraag is aan de Hoge Raad voorgelegd. De Hoge Raad vindt de beantwoording van deze vraag te zeer verweven met waarderingen van feitelijk aard, en kan daarom niet voor het eerst in cassatie aan de orde worden gesteld.⁹

Mijns inziens is het antwoord ja. De wetgever heeft exact bepaald voor welke artikelen een vervolgingsuitsluitingsgrond geldt. Als de wetgever deze absoluut had willen maken, dan had dat gekund. Ook had de wetgever de verwijzing naar artikel 316 Sr in meer bepalingen kunnen opnemen. Dit nalaten is een bewuste keuze geweest. Stellen dat ambtshalve vervolgen in strijd met de gedachte van artikel 316 Sr is, ontbeert grondslag, nu dit wettelijk zo geregeld is.

1.5.2 Regelgeving

Artikel 316 Sr	
1	Indien de dader van of medeplichtige aan een der in deze titel omschreven misdrijven de niet van tafel en bed of van goederen gescheiden echtgenoot is van hem tegen wie het misdrijf is gepleegd, is de strafvervolging tegen die dader of die medeplichtige uitgesloten.
2	Indien hij zijn van tafel en bed of van goederen gescheiden echtgenoot is of zijn bloed- of aanverwant, hetzij in de rechte linie, hetzij in de tweede graad van de zijlinie, heeft de vervolging,

⁶ Hoge Raad 29-09-2015, ECLI:NL:HR:2015:2872

⁷ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 06-09-2007, ECLI:NL:GHSHE:2007:BB4471

⁸ Hoge Raad 12-07-2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ5725

⁹ Hoge Raad 12-07-2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ5725

voor zover hem betreft, alleen plaats op een tegen hem gerichte klacht van degene tegen wie het misdrijf is gepleegd.

3 Indien het vorige lid van toepassing is, neemt de termijn bedoeld in artikel 66 een aanvang op de dag nadat de identiteit van de verdachte aan de tot de klacht gerechtigde bekend werd.

1.5.3 *Bestanddelen eerste lid*¹⁰

«niet van tafel en bed of van goederen gescheiden»

Om te begrijpen wat hieronder valt, moet eerst het tegenovergestelde toegelicht worden.

Scheiding van tafel en bed kan worden verzocht op dezelfde grond en op dezelfde wijze als echtscheiding (artikel 1:169 BW). Dit wordt nader beschreven in titel 10 van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek. Hoewel de procedure van echtscheiding en scheiding van tafel en bed nagenoeg gelijk is is in geval van scheiding van tafel en bed geen sprake van een echtscheiding. Men blijft elkaars echtgenoot.

Wanneer is sprake van scheiding van goederen? De wet bepaalt dat de wettelijke gemeenschap ontbonden wordt op het tijdstip van de indiening van het verzoek tot echtscheiding (artikel 1:99, eerste lid, onder b BW). Vanaf dat moment is sprake van een ontbonden goederengemeenschap, waardoor de (ex)echtgenoten wel van goederen gescheiden zijn in de zin van artikel 316, eerste lid, Sr, ook al heeft er nog geen (daadwerkelijk) algehele verdeling van goederen plaatsgevonden.¹¹

«echtgenoot»

Het begrip echtgenoot is nader toegelicht in artikel 90octies Sr: "De geregistreerde partner is gelijkgeschakeld met echtgenoot."¹²

Als een geregistreerd partnerschap wegens een gebrek in de wil aan de zijde van X is vernietigd, dan werkt deze vernietiging ingevolge art. 1:80a.7 jo 1: 77.1 BW terug tot het tijdstip waarop het partnerschap is geregistreerd, en er dus naar de regels van het civiele recht nimmer een geregistreerd partnerschap is geweest.¹³

Artikel 14 EVRM noopt niet tot analoge toepassing van artikel 338 jo. 316, eerste lid, Sr op een ander samenlevingsverband dan bedoeld in artikel 90octies en 316, eerste lid, Sr.¹⁴

«strafvervolgning tegen die dader of die medeplichtige uitgesloten»

"Zoolang de echtgenooten tot samenleving verplicht zijn, is strafvervolgning wegens vergrijp tegen elkanders eigendom een geneesmiddel erger dan de kwaal", aldus de Commissie.¹⁵

¹⁰ Tekst grotendeels afkomstig van het boek Geschiedenis van het WvSr van dezelfde schrijver.

¹¹ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 16-12-2016, ECLI:NL:GHARL:2016: 10169

¹² Tweede Kamer, vergaderjaar 1996–1997, 25 407, nr. 3, pag. 3.

¹³ Hoge Raad 12-12-2006, ECLI:NL:HR:2006:AZ0649

¹⁴ Hoge Raad 01-11-2005, ECLI:NL:HR:2005:AT7587

¹⁵ Geschiedenis van het WvSr, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, tweede deel, H.D. Tjeenk Willink, pag. 522.

Zo ook de Nota van den heer Oldenhuis Gratama: "Er moet in 't geheel geene vervolging kunnen zijn wegens zulke diefstallen. Zijn het wel diefstallen? Is hier zoodanig opzet? Wie heeft het gebruik, het bezit? Is hier eene gedachte aan mede eigendom, aan medegerechtigheid, aan regt tot verrekening? Kan hier in de meeste gevallen sprake zijn van wegneming? Welk belang heeft de staat hier bij vervolging? Neen, het verdriet, het huisselijk leed van den bestolene is de scherpste der daad! Iedere vervolging, vooral die gevolgd door gevangenisstraf, maakt de breuk, die in verreweg de meeste gevallen over korter of langer tijd heelt, ongeneesbaar! In de eerste drift zal de bestolene dikwijls klagte doen en die (...) niet intrekken. De gevolgen zijn voor hem en zijne familie onberekenbaar en levens onherstelbaar!"¹⁶

1.5.4 *Bestanddelen tweede lid*¹⁷

«scheiding van tafel en bed»

Zie hiervoor de uitleg bij het eerste lid.

«echtgenoot»

Zie hiervoor de uitleg bij het eerste lid.

«alleen plaats op een klacht»¹⁸

Voor bepaalde delicten heeft de wetgever de eis gesteld dat een aangifte niet volstaat, er moet een klacht ingediend worden.¹⁹

In de wetsgeschiedenis is het belang van de klacht ten opzichte van de aangifte als volgt verwoord (bij behandeling van delict belaging): "Ondergetekenden zijn van mening dat het aan het slachtoffer is om te beoordelen of hij of zij wil dat een strafvervolging wordt ingesteld. Bij het afwegen van die keuze kan het slachtoffer ook de mogelijkheid betrekken dat eventueel intieme details naar buiten zullen worden gebracht. Dit is de reden, waarom ondergetekenden ervoor kiezen het misdrijf van belaging tot een klachtdelict te maken. Wil een slachtoffer geen klacht doen van belagen, dan staat het politie en justitie niet vrij om strafvervolging in te stellen. Door het vereiste van het indienen van een klacht wordt het slachtoffer zich er van bewust dat de strafvervolging te zijner tijd kan leiden tot een confrontatie met de belager, bijvoorbeeld ter gelegenheid van het getuigenverhoor op de openbare terechtzitting."²⁰

¹⁶ Geschiedenis van het WvSr, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, tweede deel, H.D. Tjeenk Willink, pag. 522.

¹⁷ Tekst grotendeels afkomstig van het boek Geschiedenis van het WvSr, Scharenborg.

¹⁸ De uitwerking van de klacht is grotendeels overgenomen uit het boek Bewijs in het strafrecht uit dezelfde serie.

¹⁹ Klachtdelicten zijn: belediging (artikel 269, 270 en 271 Sr), schending van geheimen (artikel 272 en 273 Sr), schaking (artikel 281 Sr), dwang door smaad (artikel 284 Sr), belaging (artikel 285b Sr), diefstal door familie (artikel 316 Sr), afdreiging (artikel 318 Sr), afpersing en afdreiging door familie (artikel 319 Sr), verduistering door familie (artikel 324 Sr), bedrog door familie (artikel 338 Sr), onttrekking pandrecht door familie (artikel 348 Sr), vernieling door familie (artikel 353 Sr), afdrukken klachtdelicten (artikel 420 Sr).

²⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25 768, nr. 5, pag. 9.

De klachtgerechtigde is beschreven in artikel 64 Sr: “Inzake een misdrijf dat alleen op klacht wordt vervolgd, is degene tegen wie het feit is begaan, tot de klacht gerechtigd.”

”Een zelfstandig regt van klagen komt, behoudens het bepaalde bij de artt. (...) [270 en 281], uitsluitend toe aan hem tegen wien het misdrijf gepleegd is. Wat echter indien deze wegens zeer jeugdigen leeftijd of wel omdat hij, anders dan wegens verkwisting, onder curatele is gesteld, geacht moet worden buiten staat te zijn om te beoordeelen of zijn belang eene klage medebrengt? Tot uitoefening van het regt van klagen is dan zijn wettige vertegenwoordiger in burgerlijke zaken bevoegd (...). Maar het geval kan zich voordoen, b.v. bij familie-diefstal en daarmee verwante misdrijven, dat juist die vertegenwoordiger de persoon is tegen wien de klage moet geschieden. De uitoefening van het regt van klagen moet dan toekomen aan hen die, buiten dan beklagde, geacht moeten worden het familiebelang het best te kunnen beoordeelen, in den rang aangewezen bij art. 78, tweede lid.”²¹

De regeling voor de wettelijk vertegenwoordiger is uitgewerkt in artikel 65 Sr. De termijn waarbinnen de klacht moet zijn ingediend is opgenomen in artikel 66 Sr.

Artikel 66 Sr

1	De klacht kan worden ingediend gedurende drie maanden na de dag waarop de tot klacht gerechtigde kennis heeft genomen van het gepleegde feit.
2	Indien degene tegen wie het feit is begaan, nadat de termijn een aanvang heeft genomen, is overleden, dan wel het recht tot het indienen van de klacht heeft verloren, verkregen of herkregen, loopt deze termijn zonder verlenging door.

Waarom een termijn? Waarom niet onbeperkt de klacht kunnen indienen? “Men moet niet aan een persoon tegen een ander een wettelijk zwaard in handen geven, waarvan hij jaren lang, gedurende den geheelen verjarings-termijn, gebruik zoude kunnen maken. Daarenboven eischt het maatschappelijk belang eene spoedige vervolging der misdrijven, en het mag dus niet aan de willekeur van den tot klage gerechtigde worden overgelaten, het instellen der publieke actie tot de uiterste grens van den verjaringstermijn op te houden.”²²

Dit is een fatale termijn. Als de klacht niet is ingediend binnen drie maanden nadat de klachtgerechtigde heeft kennis genomen van het gepleegde delict, dan stuit de vervolging daarop af.²³

De termijn van intrekking is opgenomen in artikel 67 Sr en houdt in dat tot acht dagen na de dag der indiening een bevoegdheid tot intrekking van de klacht bestaat.

²¹ Geschiedenis van het WvSr, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, eerste deel, H.D. Tjeenk Willink, pag. 495.

²² Geschiedenis van het WvSr, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, eerste deel, H.D. Tjeenk Willink, pag. 498.

²³ Hoge Raad 04-12-2018, ECLI:NL:HR:2018:2242

Waarom mag een klacht worden ingetrokken? “Is de klagt eenmaal ingediend, dan is de voorwaarde der vervolging vervuld en de klager moet het dan niet in zijne hand hebben, door op zijn in wettigen vorm geopenbaarden wil terug te komen, het werk der justitie ongedaan te maken. De politie en justitie mogen niet worden verlaagd tot werktuigen van den klager om geheel nuttelooze nasporingen en vervolgingen te doen, en het belang van den verdachte of beklagde, dat de eenmaal aangevangen vervolging haren regelmatig loop hebbe en tot eene regterlijke beslissing leide, weegt op zijn minst even zwaar als dat van den klager om de gevolgen zijner eigen vrijwillige handeling te voorkomen. Alleen is het wenschelijk om gedurende een zeer korten termijn vóór welks afloop, waar geen *periculum in mora* is, de zaak geheel kan blijven rusten, de gelegenheid te openen om klagten, die in eene oogenblikkelijke opwelling van drift zonder kalm beraad mogten zijn ingediend, weder in te trekken.”²⁴

Nu bevat ook het Wetboek van strafvordering bepalingen inzake de klacht, uitgewerkt in de artikelen 161, 164 tot en met 166a Sv. Deze worden verder niet uitgewerkt.

De wet stelt dat het verzoek tot vervolging bij de klacht bepalend is. Dit betekent niet dat als het verzoek tot vervolging niet expliciet in de aangifte is opgenomen, dat er dan geen sprake van een klacht kan zijn. De klacht kan in de aangifte worden gelezen. “Voorwaarde is dat wordt vastgesteld dat de klager ten tijde van het opmaken van het stuk de bedoeling had dat een vervolging zou worden ingesteld.”²⁵

De Hoge Raad vond de volgende vermelding in de aangifte voldoende om aan te nemen dat de vervolging gewenst was om als klacht op te vatten: “Ik wens te worden geïnformeerd over het verloop en de afdoening van de strafzaak.”²⁶

De opsporingsambtenaar kan de omissie van een wens tot vervolging ook herstellen door de aangever opnieuw te horen en te vragen of hij vervolging wenselijk acht. Dit gaat om de wens tot vervolging ten tijde van de aangifte, niet ten tijde van het latere verhoor. Zo’n herstel-pv wordt door de Hoge Raad geaccepteerd, ook als dat drie maanden na de aangifte is.²⁷ Dat dit later is dan artikel 67 Sr vereist is in dit geval niet bepalend omdat vastgesteld wordt dat de wens tot vervolging wel op tijd was.

Uit het aanvullend proces-verbaal blijkt dat aangeefster reeds ten tijde van haar aangifte wilde dat verdachte vervolgd zou worden en dat zij deze vervolging nog

²⁴ Geschiedenis van het WvSr, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, eerste deel, H.D. Tjeenk Willink, pag. 500.

²⁵ Hoge Raad 11-01-1994, NJ 1994, 278; Hoge Raad 27-03-2012, ECLI:NL:HR:2012:BV6662; Hoge Raad, 03-07-2012, ECLI:NL:HR:2012:BW9970

²⁶ Hoge Raad 27-03-2012, ECLI:NL:HR:2012:BV6662

²⁷ Hoge Raad 18-02-2014, ECLI:NL:HR:2014:380

steeds wenst. Het Hof stelt vast dat aangeefster ten tijde van het opmaken van de aangifte onmiskenbaar de bedoeling had dat vervolging zou worden ingesteld.²⁸

Bij aangifte van klaagster op 29 mei 2008 is, blijkens een aanvullend proces-verbaal van 3 februari 2010, het klachtformulier destijds abusievelijk niet opgemaakt. Dit is pas op 26 augustus 2008 gebeurd. Uit dat later opgemaakt klachtformulier volgt dat de aangeefster op 29 mei 2008 tevens klacht heeft gedaan. Dat het formulier later is opgemaakt en ondertekend doet daar niet aan af. Daarbij komt dat in de aangifte de wens tot strafvervolging op zichzelf reeds afdoende tot uitdrukking komt. Aangeefster verklaart dat ze op de hoogte wil worden gehouden van het verloop van de strafzaak. Daarnaast geeft ze in de aangifte aan dat ze bang is dat de belaging opnieuw begint en dat ze daarom aangifte doet. Uit deze uitspraken, in onderlinge samenhang met de rest van de aangifte, blijkt afdoende de wens tot vervolging.²⁹

Het is wel essentieel dat de wilsbepaling binnen de drie maanden geplaatst kan worden. Als de wil later is geuit, dan is de termijnoverschrijding fataal en vervolging onmogelijk.

Aangeefster heeft op 9 november 2011 aangifte heeft gedaan van belaging. Eerst op 27 augustus 2012 heeft zij een klacht ingediend. Op grond van artikel 66, eerste lid, Sr dient een klacht binnen drie maanden na de dag waarop de tot klacht gerechtigde kennis heeft genomen van het gepleegde feit te worden ingediend. Nu deze termijn (ruim) is overschreden, kan het openbaar ministerie niet worden ontvangen in de vervolging.³⁰

Waarom mag niet afgeweken worden van de termijn? “Blijkens wets-geschiedenis steunt deze door klachtvereiste gecreëerde afhankelijkheid der vervolging van wil van hem tegen wie misdrijf is gepleegd op mogelijkheid dat bijzonder belang groter nadeel lijdt door instellen dan openbaar belang door niet-instellen der strafactie. Bijzonder belang is hierin gelegen dat ongewenste ruchtbaarheid die door de door delict getroffenene als pijnlijk wordt ervaren, wordt vermeden. Dit belang is in geval waarin klacht is vereist, niet in het geding indien klacht weliswaar niet voldoet aan wettelijke eisen van art. 163 en/of art. 164 Sv maar vaststaat dat klachtgerechtigde vervolging heeft gewenst. In art. 66.1 Sr is bepaald dat klacht kan worden ingediend gedurende 3 maanden na dag waarop klachtgerechtigde kennis heeft genomen van feit. O.g.v. memorie van toelichting bij ontwerpwetboek moet worden aangenomen dat klachtgerechtigde zijn bevoegdheid slechts gedurende in wet genoemde klachttermijn kan uitoefenen. Dat betekent dat indien voor instellen van vervolging klacht is vereist en klacht niet is ingediend binnen 3 maanden nadat klachtgerechtigde heeft kennis genomen van delict, vervolging daarop afstuit. Ingeval klacht weliswaar niet voldoet aan alle formele wettelijke eisen of niet is ingediend bij bevoegde ambtenaar, maar vaststaat dat klachtgerechtigde vervolging heeft gewenst, zal van die wens binnen die termijn moeten zijn gebleken.”³¹

²⁸ Gerechtshof Arnhem 05-02-2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BH2022

²⁹ Gerechtshof Arnhem 16-03-2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BM0952

³⁰ Gerechtshof Amsterdam 04-04-2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1380

³¹ Hoge Raad 04-12-2018, ECLI:NL:HR:2018:2242

Uit de wetsgeschiedenis van artikel 285b Sr en uit de ratio van het klachtvereiste kan worden opgemaakt dat iedere klachtgerechtigde zelf de wens tot vervolging in een klacht moet neerleggen.³²

In casu ontbreekt een klacht van de echtgenoot (de schoonzoon). Echter, gelet op het feit dat de dochter mede aangifte heeft gedaan namens haar echtgenoot, de dochter uitdrukkelijk heeft verzocht tot vervolging van de verdachte over te gaan alsmede gelet op de verklaring van de schoonzoon, stelt het Hof vast dat ook de schoonzoon de bedoeling had dat een vervolging tegen de verdachte zou worden ingesteld.³³

's Hofs kennelijke oordeel dat de klacht van het slachtoffer tevens kon worden beschouwd als een klacht van zijn echtgenote in de zin van artikel 285b, tweede lid, Sr is onjuist. De Hoge Raad verwijst naar HR LJN AQ4289. Het Hof heeft zijn oordeel dat ook ten aanzien van de kinderen van het slachtoffer is voldaan aan het klachtvereiste van artikel 285b, tweede lid, Sr ontoereikend gemotiveerd, nu over de leeftijd van de kinderen niets is vastgesteld en artikel 65 Sr bepaalt dat, indien de klachtgerechtigde persoon de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, de klacht geschiedt door zijn wettelijke vertegenwoordiger in burgerlijke zaken.³⁴

Het is de klager die moet klagen. Dit betekent echter niet dat de politie potentiële klagers niet zelf actief mag benaderen. Het is immers zeer wel mogelijk dat de politie zicht heeft op slachtoffers vanuit het onderzoek. Die mogen benaderd worden door de politie. "Met strekking van klachtvereiste is evenmin in strijd dat n.a.v. opsporingswens van klachtgerechtigde door politie naspeuringen worden gedaan naar mogelijke andere slachtoffers. Dit zou anders zijn, wanneer tegen door mogelijk slachtoffer uitdrukkelijk kenbaar gemaakte wens in, (nadere) onderzoekhandelingen zouden worden geïnitieerd dan wel voortgezet, maar hieromtrent is door verdediging niets gesteld terwijl ook dossier daarvoor geen aanknopingspunt biedt. In het licht hiervan getuigt 's Hofs verwerping van gevoerd verweer niet van onjuiste rechtsopvatting en is zij ook niet onbegrijpelijk."³⁵

Bij pluraliteit van klachtgerechtigden kan niet worden volstaan met één rechtsgeldige klacht.³⁶ Dus er mag geen verzamelklacht van klagers ingediend worden, elke klager moet zijn eigen klacht indienen.

De termijn van acht dagen om in te trekken is hard. Dat er na de acht dagen spijt is kan niet leiden tot intrekking van de klacht.³⁷

Klaagster stelt tot tweemaal toe naar het politiebureau te zijn gegaan om de klacht in te trekken maar dat haar aldaar ten onrechte werd medegedeeld dat dit niet mogelijk was. Het Hof stelt dat niet kan worden vastgesteld dat de aangeefster zich tweemaal op een politiebureau heeft gemeld om de klacht tegen haar broer in te trekken. Het Hof acht het onwaarschijnlijk dat een burger die zich meldt op het politiebureau om

³² Gerechtshof 's-Gravenhage 23-02-2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:330

³³ Gerechtshof 's-Gravenhage 23-02-2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:330

³⁴ Hoge Raad 26-04-2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1278

³⁵ Hoge Raad 04-12-2018, ECLI:NL:HR:2018:2242

³⁶ Hoge Raad 02-11-2004, ECLI:NL:HR:2004:AQ4289

³⁷ Gerechtshof 's-Gravenhage 04-07-2005, ECLI:NL:GHSGR:2005:AT9541

een formele klacht in te trekken, daartoe niet in staat zou worden gesteld en evenmin dat van een dergelijke gebeurtenis geen mutatie zou worden opgemaakt. Ook acht het Hof het onwaarschijnlijk dat aangeefster niet zou hebben begrepen dat zij een formele klacht had gedaan, nu uit het p-v ontvangst klacht door hulpofficier van justitie blijkt dat aangeefster uitdrukkelijk een verzoek tot vervolging heeft gedaan. Zij is geïnformeerd dat zij gedurende acht dagen de klacht kon intrekken.³⁸

De wet stelt niet de eis dat de klacht moet blijken uit de bewijsmiddelen; voldoende is dat ter terechtzitting van het bestaan van de klacht is gebleken.³⁹

1.6 Straffen

1.6.1 Hoofd- en bijkomende straffen

Artikel 9 Sr bepaalt dat straffen bestaan uit hoofdstraffen en bijkomende straffen. Hoofdstraffen zijn de gevangenisstraf, de hechtenis, de taakstraf en de geldboete. Bijkomende straffen zijn ontzetting van bepaalde rechten, de verbeurdverklaring en de openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak.

Hoewel lange tijd het uitgangspunt leek te zijn dat vermogensmisdrijven met vooral met taakstraffen en voorwaardelijke gevangenisstraffen kon worden afgedaan is het steeds duidelijk aan het worden dat fraude een grote impact op de maatschappij heeft en dat forse onvoorwaardelijke straffen passend kunnen zijn. Het was de wetgever die de rechtspraak een duidelijk signaal gaf met de wijziging van het strafmaximum voor de omkopingsartikelen: “Een zekere signaalwerking voor alle bij de strafrechtspleging betrokken organen mag dan ook van deze strafverhoging worden verwacht.”⁴⁰

Enkele voorbeelden van gevangenisstraffen voor vermogensmisdrijven.

Voorbeelden
Postzegelfraude: Verdachte heeft PostNL opgelicht door op grote schaal vervalste postzegels te verspreiden. Hij wordt veroordeeld voor oplichting en witwassen (van 1,1 miljoen euro). Hij wordt veroordeeld tot vier jaren en zes maanden gevangenisstraf. ⁴¹
Omkoping: Projectontwikkelaar heeft zich schuldig gemaakt aan omkoping van een tweetal oud-wethouders. De verdachte heeft zijn medeverdachten giften aangeboden, waaronder luxe reizen. Hij wordt veroordeeld tot negen maanden gevangenisstraf en een geldboete van 40.000 euro. ⁴² De wethouder kreeg twaalf maanden gevangenisstraf. ⁴³
Eetpiraat: Verdachten hebben bij veel hotels verbleven zonder te betalen voor logies, eten en consumpties. Voorts blijkt dat verdachte en medeverdachte meerdere personen hebben bewogen

³⁸ Hof 's-Hertogenbosch 25-01-2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:240

³⁹ Hoge Raad DD 89.037; Hoge Raad 13-09-2005, ECLI:NL:HR:2005:AT7555

⁴⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2012–2013, 33 685, nr. 3.

⁴¹ Rechtbank Limburg 29-01-2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:810

⁴² Gerechtshof Den Haag 20-12-2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:3703

⁴³ Gerechtshof Den Haag 20-12-2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:3702

om geld aan hen uit te lenen. Volgt veroordeling tot een gevangenisstraf voor vier jaren. ⁴⁴
Cybercrime: Verdachte wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van 36 maanden voor het medeplegen van witwassen van gelden verkregen door middel van <i>cybercrime</i> in de jaren 2012-2013 en voor het leiden van een criminele organisatie. ⁴⁵
Verduistering: Een gerechtsdeurwaarder wordt veroordeeld tot 21 maanden gevangenisstraf ter zake verduistering van 700.000 euro welke hij uit hoofde van zijn beroep als gerechtsdeurwaarder bij schuldenaren van zijn klant heeft geïnd en voor zichzelf heeft gehouden. ⁴⁶
Kunstroof: Op de kunst- en antiekbeurs Tefaf in 2008 hebben meerdere verdachten een juweel geroofd. De medeplegers werden veroordeeld tot 15 maanden gevangenisstraf. ⁴⁷
Bankbreuk: Verdachte heeft zich als bestuurder van een rechtspersoon schuldig gemaakt aan bedrieglijke bankbreuk door na te laten de curator van de benodigde gegevens en informatie te voorzien. Door toedoen van verdachte werd de curator niet in staat gesteld enig inzicht te krijgen in de financiële gang van zaken binnen de gefailleerde ondernemingen van verdachte en werd het de curator onmogelijk gemaakt het faillissement naar behoren af te wikkelen. De rechtbank veroordeelt verdachte tot een gevangenisstraf van 15 maanden, waarvan 5 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren. ⁴⁸

1.6.2 Ontzetting uit de rechten

In de artikelen 28 en 29 Sr is de bevoegdheid opgenomen om een veroordeelde te ontzetten uit bepaalde rechten.

Artikel 28 Sr	
1	De rechten waarvan de schuldige, in de bij de wet bepaalde gevallen, bij rechterlijke uitspraak kan worden ontzet, zijn: 1°. het bekleden van ambten of van bepaalde ambten; 2°. het dienen bij de gewapende macht; 3°. het recht de leden van algemeen vertegenwoordigende organen te verkiezen en tot lid van deze organen te worden verkozen; 4°. het zijn van raadsman of gerechtelijk bewindvoerder; 5°. de uitoefening van bepaalde beroepen.
2	Ontzetting van leden van de rechterlijke macht die, hetzij voor hun leven, hetzij voor een bepaalde tijd, zijn aangesteld, of van andere voor hun leven aangestelde ambtenaren, geschiedt, ten opzichte van het ambt waartoe zij aldus zijn aangesteld, alleen in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald.
3	Ontzetting van het recht bedoeld in het eerste lid, onder 3°, kan alleen worden uitgesproken bij veroordeling tot gevangenisstraf van ten minste een jaar.

Artikel 29 Sr	
Ontzetting van het recht om ambten of bepaalde ambten te bekleden en bij de gewapende macht te dienen kan, behalve in de gevallen in het Tweede Boek omschreven, worden uitgesproken bij veroordeling wegens enig ambtsmisdrif of wegens enig misdrijf waardoor de schuldige een bijzondere ambtspllicht schond of waarbij hij gebruik maakte van macht, gelegenheid of middel hem door zijn ambt geschonken.	

⁴⁴ Rechtbank Noord-Nederland 29-01-2019, ECLI:NL:RBNNE:2019:282

⁴⁵ Rechtbank Rotterdam 20-07-2016, ECLI:NL:RBR0T:2016:5814

⁴⁶ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 03-04-2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BZ6135

⁴⁷ Rechtbank Maastricht 25-06-2008, ECLI:NL:RBMAA:2008:BD5459

⁴⁸ Rechtbank Overijssel 26-04-2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:1479

«1°. het bekleden van ambten of van bepaalde ambten»

Voor «ambt» kan aangesloten worden bij het begrip «ambtenaar».⁴⁹ De «ambtenaar» is nader beschreven in paragraaf 11.2.2.3.

Voorbeelden
Een ambtenaar is veroordeeld tot een gevangenisstraf, een werkstraf en ontzetting uit het recht om als ambtenaar werkzaam te zijn wegens het aannemen van steekpenningen. ⁵⁰
Een gemeenteambtenaar is veroordeeld voor het aannemen van steekpenningen en het plegen van valsheid in geschrift en is veroordeeld tot een gevangenisstraf, een werkstraf en ontzetting uit zijn recht een ambt te bekleden. ⁵¹
Gemeenteambtenaar is veroordeeld tot een taakstraf van 200 uur, voorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van 3 maanden en ontzetting van het recht tot het bekleden van ambten voor de duur van 2 jaren voor het aannemen van giften van een medewerker van een bouwbedrijf. ⁵²
Beoordelaar Ziektewet van UWV heeft onterecht uitkering verleend in ruil voor telefoonseks. Geen gevangenisstraf in verband met persoonlijke omstandigheden. Werkstraf van 240 uren en 6 maanden voorwaardelijke gevangenisstraf met proeftijd van 3 jaren. Ontzetting uit het recht om ambten te bekleden gedurende 3 jaren. ⁵³

«2°. het dienen bij de gewapende macht»

“De uitdrukking is zoo ruim mogelijk gekozen. Zij omvat de zee- en landmagt, militie en schutterij.”⁵⁴ Nu bestaat de militie niet meer en is de schutterij verworden tot een hobbyclub. Het krijgsvolk is hedentendage uitgebreid met de Kmar en de luchtmacht: “De Nederlandse krijgsmacht heeft vier legeronderdelen: de Koninklijke Landmacht, de Koninklijke Marine, de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marechaussee.” De Koninklijke Marechaussee is een gendarmeriekorps, een politiekorps met militaire status.⁵⁵

«3°. het recht de leden van algemeen vertegenwoordigende organen te verkiezen en tot lid van deze organen te worden verkozen»

Uit de wetgeving blijkt dat voor de vermogensmisdrijven deze ontzetting niet opgelegd mag worden.⁵⁶ De uitsluiting van het kiesrecht werd als een te zware maatregel gezien. Bij de herziening van de Grondwet is gekozen om de ontzetting uit het kiesrecht te heroverwegen. Een aantal uitsluitingen zijn in stand gebleven (zoals in geval van aanslag op de Koning), maar voor een groot aantal delicten is ontzetting uit het kiesrecht als bijkomende straf komen te vervallen.⁵⁷

⁴⁹ Hoge Raad 16-11-1948, NJ 1949, 138

⁵⁰ Rechtbank 's-Hertogenbosch 19-01-2011, ECLI:NL:RBSHE:2011:BP1512.

⁵¹ Rechtbank Arnhem 21-04-2006, ECLI:NL:RBARN:2006:BW6498.

⁵² Gerechtshof 's-Hertogenbosch 27-12-2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BY7453

⁵³ Rechtbank Noord-Nederland 29-03-2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:BZ5966

⁵⁴ Geschiedenis van het WvSr, mr. h.j. smid, tweede druk, eerste deel, H.D. Tjeenk Willink, pag. 348.

⁵⁵ www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/krijgsmacht/vraag-en-antwoord/uit-welke-onderdelen-bestaat-de-nederlandse-krijgsmacht

⁵⁶ Zie ook de artikelen 177, 178, 207, 215, 224, 235, 313, 315, 320, 325, 339, 349, 417ter en 420quinquies Sr.

⁵⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 1984-1985, 18 973, nr. 3, pag. 26.

«4°. het zijn van raadsman of gerechtelijk bewindvoerder»

Met raadsman wordt niet bedoeld de advocaat-raadsman, maar de raadsman zoals opgenomen in artikel 401 BW (oud). Dit artikel bevatte de tekst: "De vader kan desalnietteman aan de langstlevende moeder eenen bijzonderen raadsman toewijzen, zonder wiens toestemming zij geene daad, de voogdij betreffende, zal kunnen verrigten behoudens haar beklag aan de arrondissements-regtbank, wanneer zij vermeent dat de weigering van den raadsman de belangen der minderjarigen benadeelt." Deze raadsman bestaat niet meer in het Burgerlijk Wetboek.

Met de gerechtelijk bewindvoerder wordt bedoeld degene vermeld in de artikelen 495, 519 en andere van het B. W., art. 28 der wet van 29 Mei 1841 (Staatsblad n°. 20).⁵⁸

De bewindvoerder van artikel 495 BW betref de provisionele bewindvoerder om voor de persoon en de goederen zorg te dragen. Thans zou dit de bewindvoerder zijn zoals opgenomen in artikel 1:380 BW (provisionele bewindvoerder).

De bewindvoerder van artikel 519 BW behartigde de belangen en goederen van degene die zijn woonplaats heeft verlaten en geen gevolmachtigde heeft aangesteld. Thans zou dit de bewindvoerder zijn zoals opgenomen in artikel 1:409 BW (onderbewindstelling in geval van afwezigheid).

Daarnaast kan gedacht worden aan bewindvoering in verband met nalatenschap (artikel 1:420 BW) en onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen (artikel 1: 435 BW). Maar denk ook aan bewindvoering in verband met surceance van betaling (artikel 215 Fw) en de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen (artikel 287 Fw.)

Maar er zijn vele andere «gerechtelijk bewindvoerders», zoals de onderbewindstelling van de onderneming van de verdachte waarin het economische delict wordt vermoed te zijn begaan (artikel 29 WED), de bewindvoerder over een pensioenfonds (artikel 173 Pensioenwet), of de stille bewindvoerder die wordt aangesteld om een gerechtsdeurwaarder te helpen (artikel 33a Gerechtsdeurwaarderswet), enzovoort.

Verdachte heeft gedurende een zeer lange periode als bewindvoerder gelden en goederen van een onder bewind gestelde verduisterd en valsheid in geschrift gepleegd door onjuiste informatie in de jaarlijkse verantwoording aan de kantonrechter op te nemen. Eveneens heeft verdachte gedurende drie jaar als bewindvoerder van een hele grote groep onder bewind gestelden een zeer groot bedrag aan gelden verduisterd. Handelen van verdachte, kort na het overlijden van de onder bewind gestelde, wordt onder omstandigheden aangemerkt als handelen in de hoedanigheid van bewindvoerder. De rechtbank heeft 24 maanden gevangenisstraf, waarvan 8 maanden voorwaardelijk met als bijzondere voorwaarden reclasseringstoezicht opgelegd en verdachte voor een periode van 5 jaar ontzet van het recht om het ambt van gerechtelijk bewindvoerder te bekleden.⁵⁹

⁵⁸ Geschiedenis van het WvSr; Mr. H.J. Smidt, tweede druk, eerste deel, H.D. Tjeenk Willink, pag. 348.

⁵⁹ Rechtbank Maastricht 06-07-2010, ECLI:NL:RBMAA:2010:BN0367

«5°. de uitoefening van bepaalde beroepen»

Dit verbod om bepaalde beroepen te mogen uitoefenen is in vele vermogensmisdriften uitgesloten.⁶⁰ Nu wilde de wetgever deze mogelijkheid niet geheel uitsluiten, maar wel inperken. Daarom is voor enkele vermogensmisdriften expliciet beschreven in welke situatie een beroepsverbod wel opgelegd mag worden (voor het beroep waarbinnen hij dat feit pleegde).⁶¹

De minister: “De ontzetting uit het beroep is een zware sanctie, maar kan in bepaalde gevallen passend en geboden zijn. De persoon die zijn beroep misbruikt door in de uitoefening van dat beroep te frauderen, moet onder omstandigheden door de rechter voor bepaalde duur uit dat beroep kunnen worden ontzet. Gelet op het ingrijpende karakter van de sanctie zal een ruimere toepassingsmogelijkheid ook de nodige afschrikwekkende werking bewerkstelligen.”⁶²

Uit de rechtspraak kan worden afgeleid dat voor de vraag of sprake is van een beroep van belang is of de verrichtingen die in het kader van de activiteit plaatsvinden een zekere samenhang vertonen en is het duurzaam? “Pas wanneer de werkzaamheden met een zekere bestendigheid plaatsvinden, kan van de uitoefening van een beroep worden gesproken. (...) Niet relevant is verder of betrokkene de werkzaamheid uitvoert als hoofdberoep dan wel als nevenberoep. Het is namelijk goed voorstelbaar dat iemand verschillende beroepen naast elkaar uitoefent. «Beroep» beperkt zich evenmin tot kostwinning. Een bezigheid die praktisch als beroep wordt verricht, verliest het beroepsmatig karakter niet wanneer zij om niet of enkel tegen vergoeding van onkosten wordt verricht. (...) Zo zijn door de rechter in strafzaken bijvoorbeeld de (zakelijke) activiteiten van de opkoper, zaakwaarnemer, nachtverpleger, caféhouder, archivaris, conservator, masseur, turnleraar, arts, apotheker, paranormaal genezer, advocaat, accountant en financieel-adviseur aange-merkt als beroep in de zin van artikel 28, eerste lid, onder 5°, Sr.”⁶³

“Binnen het kader van een rechtspersoon kunnen gewoonlijk tal van functies worden onderscheiden. Te denken valt aan accountants, financieel adviseurs, juristen en administratief en commercieel personeel. Niet zelden worden de functies, behorende tot het hogere kader van de rechtspersoon, ook wel aangeduid met het verzamelbegrip «bestuurders». Het gaat dan bijvoorbeeld om de beleidsbepalende en leidinggevende functies. Dit neemt niet weg dat ook deze zogenoemde bestuurders doorgaans ook een bepaalde functie bekleden, bijvoorbeeld die van *chief executive officer* (CEO), directeur of commissaris. De toepasselijkheid van artikel 28, eerste lid, onder 5°, Sr is daarmee gegeven.

Het voorgaande geldt eveneens voor functies binnen stichtingen en verenigingen. De bovengenoemde in de rechtspraak ontwikkelde criteria om van de

⁶⁰ Zie ook de artikelen 177, 178, 207, 215, 224, 235, 313, 315, 320, 325, 339, 349, 417ter en 420quinquies Sr.

⁶¹ Zie ook de artikelen 177, 178, 194, 205, 235, 325, 339, 349, 417ter en 420quinquies Sr.

⁶² Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 386, nr. 3, pag. 14-16.

⁶³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 386, nr. 3, pag. 14.

uitoefening van een beroep te kunnen spreken zijn ook op activiteiten in het kader van een stichting of vereniging van toepassing.”⁶⁴

Deze sanctie raakt niet de tuchtrechtelijke sanctiebevoegdheden. "Het strafwetboek brengt overigens geene verandering in de disciplinaire straf van ontzetting uit of schorsing in de uitoefening van het beroep, b.v. ten aanzien van advocaten en scheepsgezagvoerders.”⁶⁵

Uit de jurisprudentie blijkt dat een beroepsverbod wel wordt opgelegd, maar niet vaak. Daarbij moet opgemerkt worden dat een groot deel van de beroepsverboden betrekking hebben op zedenzaken. Op zich is dit een gemiste kans. Vermogensdelicten worden gepleegd vanuit gelegenheid. Als die gelegenheid wordt bemoeilijkt, neemt de kans op dit type misdrijf af.

Voorbeelden
Verdachte ziet het laakbare van zijn handelen onvoldoende onder ogen en is geneigd verder te gaan waar hij was gebleven. Gelet op dit grote gevaar voor herhaling wordt aan de verdachte de bijkomende straf van ontzetting uit het recht tot de uitoefening van een beroep in de financiële dienstverlening alsmede van het beroep van leidinggevende in een financiële onderneming opgelegd voor acht jaren. ⁶⁶
De rechtbank ziet aanleiding om een beroepsverbod voor vijf jaren aan verdachte op te leggen, in die zin dat verdachte het beroep van statutair of feitelijk bestuurder van rechtspersonen niet mag uitoefenen. Daarvoor is van belang dat verdachte zich als bestuurder van verschillende rechtspersonen heeft schuldig gemaakt aan belastingfraude en valsheid in geschrift en dat hij ook al eerder is veroordeeld tot langdurige gevangenisstraffen voor onder meer belastingfraude en valsheid in geschrift. ⁶⁷
Verdachte, eigenaar van een bureau voor schuldhulpverlening en budgetbeheer, heeft jarenlang de gelden die zijn cliënten bij hem in beheer hadden gegeven gebruikt om de kosten van zijn bedrijfsvoering te kunnen blijven voldoen. Na het faillissement zijn tientallen cliënten gedupeerd achtergebleven. De financiële schade bedraagt 200.000 euro. Aan verdachte is het verbod opgelegd om gedurende vijf jaren het beroep van financieel dienstverlener uit te oefenen. ⁶⁸
Een conservator van het Nederlands militair-historisch museum is veroordeeld tot een gevangenisstraf en ontzetting voor een periode van zes jaar uit het recht om het beroep van conservator in een museum uit te oefenen. ⁶⁹
Een verdachte wordt veroordeeld wegens faillissementsfraude tot gevangenisstraf en ontzetting van de uitoefening van het beroep van statutair directeur van een rechtspersoon. ⁷⁰

⁶⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 386, nr. 3, pag. 14-16.

⁶⁵ Geschiedenis van het WvSr, Mr. H.J. Smidt, tweede druk, eerste deel, H.D. Tjeenk Willink, pag. 348.

⁶⁶ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 30-11-2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:4833

⁶⁷ Rechtbank Amsterdam 20-12-2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:9378

⁶⁸ Rechtbank Noord-Nederland 19-07-2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:2695

⁶⁹ Rechtbank 's Gravenhage 16-12-2003, ECLI:NL:RBSGR:2003:A00409

⁷⁰ Rechtbank Amsterdam 07-02-2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:442

1.6.3 Verbeurdverklaring

Verbeurd verklaard kan worden voorwerpen, zijnde alle zaken en alle vermogensrechten (artikel 32a lid 4 Sr). Dit omvat ook giraal geld.⁷¹

In artikel 33a Sr is opgesomd welke voorwerpen verbeurd kunnen worden verklaard. Een voorwerp hoeft niet in beslaggenomen te zijn om verbeurd verklaard te kunnen worden. Niet in beslag genomen voorwerpen worden bij verbeurdverklaring in de uitspraak op een geldelijk bedrag geschat. De voorwerpen moeten dan worden uitgeleverd of de geschatte waarde moet worden betaald (artikel 34 lid 1 en 2 Sr).

Door de advocaat-generaal is verbeurdverklaring gevorderd van een woning in Thailand. Het Hof is van oordeel dat het feit dat geen beslag op die woning rust of dat het beslag dat is gelegd op de woning in Thailand niet meer voortduurt, niet aan de weg staat om op grond van artikel 33a Sr tot verbeurdverklaring over te gaan.⁷²

Verbeurdverklaring van niet-beslagen voorwerpen is niet zonder risico's, zoals het volgende voorbeeld duidelijk maakt.

Het Hof constateert dat het schip niet in beslag is genomen. Het schip behoorde niet verdachte persoonlijk toe, maar aan een buitenlandse vennootschap. Onduidelijk is of de verdachte en/of deze vennootschap thans rechthebbenden zijn van dit schip. Voormelde omstandigheden maken dat niet de impact van een verbeurdverklaring kan worden ingeschat, noch bepaald kan worden in hoeverre een vergoeding ex artikel 33c Sr aan de orde is. Bovendien zijn geen betrouwbare aanknopingspunten om de huidige waarde van het schip op een verantwoorde wijze te bepalen. Gezien al deze onbekendheden dient verbeurdverklaring te worden afgewezen.⁷³

In tegenstelling tot de onttrekking aan het verkeer (hetgeen een maatregel is), is verbeurdverklaring een bijkomende straf. Dit betekent dat rekening moet worden gehouden met de draagkracht van de verdachte (artikel 33 lid 2 jo. 24 Sr).

Rekening houden met de gevolgen kan inhouden dat de rechter de verbeurdverklaring van voorwerpen op een (lager) bedrag vaststelt. Mocht de verdachte onevenredig worden getroffen door de verbeurdverklaring dan kan het meerdere als een vergoeding worden toegekend aan de verdachte (artikel 33c lid 2 Sr).

Een raadvrouw stelde dat de verbeurdverklaring een bijkomende straf is en als zodanig dient een op te leggen bijkomende straf in verhouding te staan tot de ernst van het strafbare feit. In deze zaak ging het om een op te leggen geldboete aan een rechtspersoon van 150.000 euro, maar om verbeurdverklaring van de aandelen met een waarde welke dertigmaal hoger lag. Het Hof stelde dat geen rechtsregel zich ertegen verzet om als bijkomende straf de verbeurdverklaring van het gehele vermogen van verdachte op te leggen. Bewezen werd verklaard dat verdachte zich schul-

⁷¹ Hoge Raad 10-06-2008, ECLI:NL:HR:2008:BC9196

⁷² Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 12-10-2016, ECLI:NL:GHARL:2016:8089

⁷³ Gerechtshof Den Haag 07-10-2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:3295

dig heeft gemaakt aan witwassen van de aandelen van de BV. Ook de vruchten daarvan mogen verbeurd worden verklaard.⁷⁴

Verbeurdverklaring is ook mogelijk als de beslagen voorwerpen aan een ander dan de verdachte toebehoren. Voorwaarde is dan dat degene aan wie zij toebehoren bekend was met hun verkrijging door middel van het strafbare feit of met het gebruik of de bestemming in verband daarmee, dan wel die verkrijging, dat gebruik of die bestemming redelijkerwijs had kunnen vermoeden, of niet is kunnen worden vastgesteld aan wie zij toebehoren (artikel 33a lid 2 Sr).

Voorbeelden
Het boek van Marc Chagall is een voorwerp met behulp waarvan één van de bewezen verklaarde witwasconstructies is begaan of voorbereid, zodat het vatbaar is voor verbeurdverklaring. ⁷⁵
De in beslag genomen personenauto is vatbaar voor verbeurdverklaring. Het betreft een voorwerp met behulp waarvan het bewezen verklaarde is begaan en voorbereid. ⁷⁶
Verdachte heeft zich schuldig gemaakt aan een woninginbraak. Daarbij is gezien dat verdachte zich ophield in de nabijheid van de woning waar is ingebroken. De auto waarin verdachte zat is korte tijd later staande gehouden, waarbij verdachte en de bestuurder op de vlucht zijn geslagen. In de auto bevond zich een tas met sieraden, afkomstig uit de woning. Verdachte heeft geen verklaring gegeven voor de aanwezigheid van de sieraden in de auto. Geen onderbouwing van de gegeven alternatieve scenario's. Volgt veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van vier maanden en verbeurdverklaring van de auto. ⁷⁷
Gevonden in een appartement: 300.000 euro, 6 vuurwapens en 13 kg hennep. Verweer verworpen dat verdachte geen toegang had tot woning cq geen beschikkingsmacht had. Gevangenisstraf 5 jaar en verbeurdverklaring van het geld. ⁷⁸
Ca 17 kilo cocaïne aangetroffen in de auto van de verdachte. Verweer dat verdachte niet wist dat het om drugs ging is verworpen. Daarnaast witwassen, het is onaannemelijk dat verdachte niet wist dat er 3.100 euro in de auto lag en dat de Rolex om zijn pols echt was. 36 maanden; verbeurdverklaring van het geld en de horloge. ⁷⁹

1.6.4 Openbaarmaking

Hoewel de openbaarmaking een legitieme bijkomende straf is en ook wel wordt gevorderd door het openbaar ministerie, wordt deze zelden opgelegd. Het beeld van schandpaal doemt mogelijk bij menig rechter op, maar het is een waarschuwing voor de maatschappij: let op dat verdachte op deze wijze andere mensen oplicht. Een publicatie is een effectieve waarschuwing.

Deze bijkomende straf wordt maar bij enkele vermogensmisdrijven vermeld:

- verduistering (artikel 325 lid 1 Sr);

⁷⁴ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 04-06-2013, ECLI:NL:GHARL:2013:CA1972

⁷⁵ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 02-04-2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:1170

⁷⁶ Gerechtshof Den Haag 07-04-2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:1406

⁷⁷ Rechtbank Alkmaar 26-01-2011, ECLI:NL:RBALK:2011:BP3131

⁷⁸ Rechtbank Rotterdam 04-04-2018, ECLI:NL:RBROT:2018:3807

⁷⁹ Rechtbank Rotterdam 22-12-2017, ECLI:NL:RBROT:2017:10335

- bedrog (artikel 339 lid 1 Sr);
- benadeling van schuldeisers of rechthebbenden (artikel 349 lid 3 Sr).

Voorbeelden
Een verdachte wordt veroordeeld voor faillissementsfraude tot gevangenisstraf, ontzetting uit de rechten en openbaarmaking van het vonnis. ⁸⁰
Een verdachte wordt veroordeeld voor bankbreuk tot gevangenisstraf, een geldboete en publicatie van de uitspraak in <i>De Telegraaf</i> . ⁸¹
De rechtbank zal als bijkomende straf de openbaarmaking van de uitspraak gelasten. De rechtbank heeft mee laten wegen dat de maatschappij tegen deze verdachte dient te worden beschermd. De kosten, die de rechtbank schat op 2.500 euro, komen daarbij voor rekening van verdachte. ⁸²
De openbaarmaking van dit vonnis dient te geschieden door middel van toezending van dit vonnis aan de Kamer van Koophandel. Door registratie van dit vonnis bij de Kamer van Koophandel wordt beoogd voornoemde ontzetting van de verdachte van het recht om bestuurder van een rechtspersoon te zijn daadwerkelijk te effectueren. De rechtbank veroordeelt de verdachte hierbij in de kosten die hiertoe in redelijkheid gemaakt dienen te worden. ⁸³

1.7 Schuld en opzet

1.7.1 Gradaties van opzet en schuld

Misdrijven kunnen worden onderverdeeld in schulddelicten (*culpose*) en opzetdelicten (*doleuze*). Schuld of opzet kan worden onderverdeeld in verschillende gradaties:

geen schuld	schuld			opzet		
AVAS ⁸⁴	lichte schuld	beduidende schuld	roekeloosheid	voorwaardelijk opzet	zekerheidsbewustzijn	oogmerk

Deze vormen van opzet en schuld komen niet allemaal in de delicten voor. Alleen «oogmerk» en «roekeloosheid» zijn wettelijke termen, de andere vormen vloeien voort uit de rechtsgeleerdheid en jurisprudentie.

«oogmerk»

De zwaarste vorm is het handelen met het oogmerk daartoe, het willens en wetens veroorzaken of tot stand brengen van een bepaald gevolg. Op dat gevolg moet ten minste sprake zijn van een noodzakelijkheidsbewustzijn ten

⁸⁰ Rechtbank Amsterdam 07-02-2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:442

⁸¹ Rechtbank Noord-Holland 08-05-2012, ECLI:NL:RBNHO:2013:CA0340

⁸² Rechtbank Zwolle-Lelystad 14-08-2008, ECLI:NL:RBZLY:2008:BE0066

⁸³ Rechtbank Rotterdam 30-11-2018, ECLI:NL:RBROT:2018:9889

⁸⁴ AVAS staat voor afwezigheid van alle schuld: het strafbare feit kan worden bewezen, maar door het ontbreken van schuld volgt geen veroordeling, maar ontslag van alle rechtsvervolgning (OVAR wegens AVAS). Immers, zoals uit de behandeling van culpa lata blijkt vereist strafbaar handelen verwijtbaarheid. Als hiervan geen sprake is, is geen sprake van een strafbare gedraging.

aanzien van de gevolgen.⁸⁵

Oogmerk is de zwaarste vorm van opzet. Hier kan niet worden volstaan met voorwaardelijk opzet.⁸⁶

Verdachte beweert dat hij uit de tegenovergestelde richting een bromfiets zag aankomen waarop een passagier zat met een helm die exact eruit zag als die van hem. Het Hof acht deze verklaring niet onaannemelijk. Hiervan uitgaande oordeelt het Hof dat niet kan worden gezegd dat het oogmerk van verdachte was gericht op de wederrechtelijke toe-eigening van de helm. Weliswaar kon verdachte in redelijkheid niet stellig denken dat het zijn helm was, reeds niet omdat meer van zulke helmen in omloop zijn, maar oogmerk is niet te verenigen met voorwaardelijk opzet. Derhalve zal verdachte worden vrijgesproken.⁸⁷

De bestanddelen na het «oogmerk» worden hierdoor beheerst. «Wegnemen» staat in artikel 310 Sr voor «oogmerk» en wordt dan ook niet beheerst door het «oogmerk».⁸⁸

Zekerheidsbewustzijn

De iets lichtere opzetvorm is die van zekerheids- of noodzakelijkheidsbewustzijn. Hier is de wil van de dader niet op een bepaald gevolg gericht, maar hij neemt dat op de koop toe. Dit is geen bestanddeel en als zodanig niet van praktisch belang.

Voorwaardelijk opzet

Ook dit is geen bestanddeel. Toch is deze opzetvorm van groot belang voor de rechtspraktijk, omdat het de lichtste vorm van opzet is en onderdeel uitmaakt van de bestanddelen «wetende dat», «opzettelijk», alsook onderdeel vormt van het ingeblikte opzet. Alleen «oogmerk» bevat niet het voorwaardelijk opzet.

Dat «opzettelijk» ook het voorwaardelijk opzet omvat bleek reeds uit vragen van de Tweede Kamer aan de minister van justitie in 1900. Bevestigd werd dat in het Eerste Boek het voorwaardelijk opzet met opzet gelijk is gesteld.⁸⁹ De Hoge Raad heeft 55 jaar later in het bekende Cicero-arrest voorwaardelijk opzet erkend als onderdeel van opzet.⁹⁰

Voorwaardelijk opzet op een bepaald gevolg is aanwezig indien de verdachte zich willens en wetens heeft blootgesteld aan de aanmerkelijke kans dat dat gevolg zal intreden.

⁸⁵ Hoge Raad 14-10-1940, NJ 1941, 87; Hoge Raad 05-01-1982, NJ 1982, 232

⁸⁶ Hoge Raad 25-10-1983, NJ 1984, 300; Gerechtshof Arnhem 03-09-2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BJ6908

⁸⁷ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 14-11-2003, ECLI:NL:GHSHE:2003:AN8470

⁸⁸ Hoge Raad 06-11-2012, ECLI:NL:HR:2012:BX8499

⁸⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1900-1901, 100, nr. 5, pag. 41.

⁹⁰ Hoge Raad 09-11-1955, NJ 1955, 55

Hiervoor gelden twee vereisten:⁹¹

- de verdachte heeft wetenschap van de aanmerkelijke kans dat het gevolg zal intreden (het weten), en
- de verdachte heeft die kans ten tijde van de gedraging bewust aanvaard; hij heeft het op de koop toegenomen (het willen).⁹²

Er moet sprake zijn van een 'weten'. Dat betekent dat het bewijs voor dat weten daarop gebaseerd moet zijn. Als de verdachte stelt: "Ik dacht toen nergens aan. Ik heb toen niet aan het slachtoffer gedacht", dan kan die verklaring niet redengevend zijn voor het 'weten' en dus voor het aannemen van voorwaardelijk opzet.⁹³

"De beantwoording van de vraag of de gedraging de aanmerkelijke kans op een bepaald gevolg in het leven roept, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval, waarbij betekenis toekomt aan de aard van de gedraging en de omstandigheden waaronder deze is verricht. Er is geen grond de inhoud van het begrip 'aanmerkelijke kans' afhankelijk te stellen van de aard van het gevolg. Het zal in alle gevallen moeten gaan om een kans die naar algemene ervaringsregelen aanmerkelijk is te achten.

Voor de vaststelling dat de verdachte zich willens en wetens heeft blootgesteld aan zulk een kans is niet alleen vereist dat de verdachte wetenschap heeft van de aanmerkelijke kans dat het gevolg zal intreden, maar ook dat hij die kans ten tijde van de gedraging bewust heeft aanvaard (op de koop toe heeft genomen). Uit de enkele omstandigheid dat die wetenschap bij de verdachte aanwezig is dan wel bij hem moet worden verondersteld, kan niet zonder meer volgen dat hij de aanmerkelijke kans op het gevolg ook bewust heeft aanvaard, omdat in geval van die wetenschap ook sprake kan zijn van bewuste schuld.

Van degene die weet heeft van de aanmerkelijke kans op het gevolg, maar die naar het oordeel van de rechter ervan is uitgegaan dat het gevolg niet zal intreden, kan wel worden gezegd dat hij met (grove) onachtzaamheid heeft gehandeld maar niet dat zijn opzet in voorwaardelijke vorm op dat gevolg gericht is geweest.

Of in een concreet geval moet worden aangenomen dat sprake is van bewuste schuld dan wel van voorwaardelijk opzet zal, indien de verklaringen van de verdachte en/of bijvoorbeeld eventuele getuigenverklaringen geen inzicht geven omtrent hetgeen ten tijde van de gedraging in de verdachte is omgegaan, afhangen van de feitelijke omstandigheden van het geval. Daarbij zijn de aard van de gedraging en de omstandigheden waaronder deze is verricht, van belang. Bepaalde gedragingen kunnen naar hun uiterlijke verschijningsvorm worden aangemerkt als zo zeer gericht op een bepaald gevolg dat het -

⁹¹ Hoge Raad 25-03-2003, ECLI:NL:HR:2003:AE9049

⁹² Hoge Raad 15-01-2008, ECLI:NL:HR:2008:BA7888

⁹³ Hoge Raad 20-06-2006, ECLI:NL:HR:2006:AV8241

behoudens contra-indicaties - niet anders kan zijn dan dat de verdachte de aanmerkelijke kans op het desbetreffende gevolg heeft aanvaard."⁹⁴

«roekeloosheid»

Dit is de zwaarste vorm van schuld. Roekeloosheid is een aan voorwaardelijk opzet grenzende schuldvorm. Deze schuldvorm komt alleen voor in het Wetboek van strafrecht in de artikelen 307 en 308. Van «roekeloosheid» is slechts in uitzonderlijke gevallen sprake.⁹⁵

Beduidende schuld

De beduidende schuld (*culpa lata*) is een min of meer grove, aanmerkelijke schuld. Van verwijtbare schuld is sprake als verdachte 'zeer onvoorzichtig en onoplettend' heeft gehandeld.⁹⁶ Dit handelen omvat niet 'roekeloosheid.'

Of sprake is van dergelijke schuld wordt bepaald door de manier waarop de schuld in de tenlastelegging nader is geconcretiseerd, en is voorts afhankelijk van het geheel van de gedragingen van de verdachte, de aard en de ernst daarvan en de overige omstandigheden van het geval.⁹⁷

Er is geen sprake van min of meer grove of aanmerkelijke schuld als voldoende verwijtbaarheid ontbreekt.⁹⁸

Lichte schuld

De lichte schuld (*culpa levis*) is de verwijtbaarheid dat als element is vereist voor elk strafbaar feit.⁹⁹ Een gedraging is pas strafbaar als het is gedaan door een mens, het voldoet aan de bestanddelen van de delictsomschrijving en de gedraging wederrechtelijk en verwijtbaar is.¹⁰⁰ Deze laatste twee worden elementen genoemd en worden verondersteld aanwezig te zijn in elk delict.

Indien sprake is van enige onnadenkendheid, naïviteit of zelfs domheid, dan wordt de ondergrens van onbewuste schuld nog niet geraakt.¹⁰¹

Afwezigheid van alle schuld

Tot slot is er de afwezigheid van alle schuld (AVAS). Als schuld niet aangetoond kan worden, dan hoort geen straf te volgen. Het hangt ervan af of «schuld» in de tenlastelegging als bestanddeel is opgenomen of dat schuld een element is. Kan het door afwezigheid van alle schuld het bestanddeel «schuld» niet bewezen worden, dan volgt vrijspraak. Is schuld geen bestanddeel van de verweten gedraging, dan volgt ontslag van rechtsvervolging

⁹⁴ Hoge Raad 25-03-2003, ECLI:NL:HR:2003:AE9049; Hoge Raad 17-05-2016, ECLI:NL:HR:2016:862

⁹⁵ Hoge Raad 08-09-2015, ECLI:NL:HR:2015:2482; Hoge Raad 15-10-2013, ECLI:NL:HR:2013:960; Hoge Raad 28-10-2014, ECLI:NL:HR:2014:3057

⁹⁶ Gerechtshof Arnhem 12-06-2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BI8313

⁹⁷ Hoge Raad 14-04-2015, ECLI:NL:HR:2015:952; Hoge Raad 12-06-2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7948

⁹⁸ Hoge Raad 12-06-2012, ECLI:NL:HR:2012:BW7948

⁹⁹ De bijzondere strafrechtelijke positie van culpouse misdrijven, De Jong, Ontmoetingen: Voordrachtenreeks van het Lutje Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap, nr. 5 (1999), Rijksuniversiteit Groningen.

¹⁰⁰ www.nl.wikipedia.org/wiki/Strafuitsluitingsgrond

¹⁰¹ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 24-06-015, ECLI:NL:GHARL:2015:4499

wegens niet strafbaarheid van de dader.

1.7.2 *Opzet als bestanddeel*

In de delicten in het Wetboek van strafrecht wordt opzet en schuld specifiek beschreven. Voor opzet kan het gaan om de bestanddelen: «oogmerk», «opzettelijk», «wetende dat» en ingeblikt opzet.¹⁰²

Nu zijn «oogmerk» en «opzettelijk» reeds beschreven, «wetende dat» en ingeblikt opzet nog niet.

«wetende dat»

Met de uitdrukking «wetende dat» heeft de wetgever in algemene zin een omschrijving gegeven van het bestanddeel «opzet». Voor de wetenschap in de zin van artikel 363 Sr is vereist dat het doel van de gift de ambtenaar duidelijk was en dat de ambtenaar een zeker verwijt kan worden gemaakt. Daarbij is noodzakelijk dat de ambtenaar heeft moeten begrijpen dat de giften door derden aan hem werden gedaan teneinde een tegenprestatie te verkrijgen.¹⁰³

De Hoge Raad heeft in verscheidene arresten aangenomen dat voor de vervulling van het bestanddeel «wetende dat» in artikel 363 Sr voorwaardelijk opzet toereikend is.¹⁰⁴

Ingeblikt opzet

Ingeblikt opzet is niet zozeer een andere vorm van opzet, alswel dat hiermee een ten laste gelegde actie van verdachte wordt bedoeld welke hij opzettelijk verricht. Het opzet is in die handeling ingeblikt. Denk aan wegnemen, vernielen, namaken, vervalsen.

Voormelde bestanddelen komen allen voor in het Wetboek van strafrecht:

- «oogmerk» komt 121x voor (vooral bij vermogensmisdrijven)
- «opzettelijk» komt 248x voor;
- «wetende dat» komt 27x voor (met name bij bankbreuk, ambtsmisdrijven en scheepvaartmisdrijven).¹⁰⁵
- «weet dat» komt 8x (is hetzelfde als «wetende dat»)¹⁰⁶

Nu is ingeblikt opzet geen bestanddeel, het is ingeblikt in bestanddelen zoals «namaken», «vervalsen», «wegnemen». Vooral bij vermogensmisdrijven komt ingeblikt opzet voor.

¹⁰² Voorwaardelijk opzet is geen bestanddeel en kan onderdeel zijn van de opzetbestanddelen, behalve van oogmerk. Oogmerk en voorwaardelijk opzet gaan niet samen. Voor oogmerk is meer vereist.

¹⁰³ Hoge Raad 22-02-2000, NJ 2000, 557; Hoge Raad 16-03-1999, NJ 1999, 370

¹⁰⁴ Hoge Raad 30-05-2008, ECLI:NL:HR:2008:BC8673; Hoge Raad 19-01-1993, ECLI:NL:HR:1993:AD1812

¹⁰⁵ In de artikelen 174, 188, 195, 198, 237, 253, 262, 275, 276, 277, 330, 341, 343, 344, 35, 379, 381, 384, 400, 405, 409 en 411 Sr.

¹⁰⁶ Zie de artikelen 96, 214, 223, 234, 366, 389bis, 389ter, 420bis,

1.7.3 *Schuld als bestanddeel*

Voor schuld gaat het om bestanddelen: «schuld», «redelijkerwijs moet vermoeden», «grove schuld» en «roekeloosheid».

Nu is «roekeloosheid» reeds beschreven, «schuld», «redelijkerwijs moet vermoeden» nog niet.

«schuld»

Bij schuld in de zin van artikel 344b Sr moet gedacht worden aan “het uitbesteden van de administratie aan derden, en daar vervolgens onvoldoende toezicht op uitoefenen. Een ander voorbeeld betreft het bewaren van de administratie op een daartoe ongeschikte plaats, zoals in de kofferruimte van een auto die wordt geparkeerd op een verlaten parkeerterrein, met als gevolg dat de administratie kwijt raakt.”¹⁰⁷

«redelijkerwijs moeten vermoeden»

Schuld heeft een substantieel lagere drempel dan opzet, zoals ook blijkt uit de toelichting van de wetgever op het verschil tussen opzet-/gewoonteheling en schuldheling: “De artikelen 416 en 417 richten zich tegen dengene, die de misdadige herkomst van het voorwerp 'heeft begrepen en moeten begrijpen', gelijk de vrijwel geijkte formule luidt. Artikel 417bis wil daarnaast strafbaar stellen hem, die, al is eenerzijds niet gebleken, dat hij de misdadige herkomst van het voorwerp heeft begrepen en moeten begrijpen, moge anderzijds zelfs zijn gebleken, dat hij aan de mogelijkheid van misdadige herkomst niet gedacht heeft, die herkomst redelijkerwijs had moeten vermoeden. Artikel 417bis richt zich dus tegen zgn. culpose heling, althans tegen heling, waarvan niet blijkt dat zij is gewone (opzettelijke) heling. Er is gesteld, dat onder den term ‘redelijkerwijs moeten vermoeden’ niet alle schuld kan worden begrepen. Daarbij is dan vermoedelijk de gedachtengang deze, dat voor 'schuld' bij den koper van eenig door misdrijf verkregen voorwerp enkel vereischt zou zijn, dat de dader de mogelijkheid van de misdadige herkomst van het voorwerp had kunnen en moeten voorzien, terwijl voor het 'redelijkerwijs moeten vermoeden' bovendien noodig is, dat de dader redelijkerwijs het verwezenlijkt zijn van die mogelijkheid in, zij het dan ook slechts zwakke mate, aannemelijk had moeten achten. Toegegeven, dat hier een subtiel onderscheid bestaat, zoo schijnt het, ook met het oog op de eischen van het verkeer, beter om ten deze niet verder te gaan dan de strafbaarstelling van den koper, enz., die redelijkerwijs had moeten vermoeden, dat het voorwerp door misdrijf verkregen was, en van wiens handelen niet blijkt, dat het valt in de bepaling van artikel 410. Tegen zoodanigen koper, enz. dient strafrechtelijk te worden opgetreden. Zijn handelen strekt, in niet veel

¹⁰⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 994, nr. 3, pag. 11.

mindere mate dan dat van den (opzettelijken) heler, om misdrijven te begunstigen en te bevorderen."¹⁰⁸

Dit bestanddeel betreft de grove of aanmerkelijke schuld.¹⁰⁹ Het gaat om aanmerkelijke onvoorzichtigheid: voor heling geldt dat bij enig nadenken de verdachte had kunnen vermoeden dat het om een voorwerp afkomstig uit misdrijf ging; verdachte had niet zonder nader onderzoek met het voorwerp mogen handelen.¹¹⁰

Voormelde bestanddelen komen allen voor in het Wetboek van strafrecht:

- «schuld» komt 23x voor (bijna allemaal gevaarzettingsdelicten).¹¹¹ Er is één vermogensdelict waar schuld een bestanddeel is (artikel 344b Sr).
- «redelijkerwijs moet vermoeden» komt voor in schuldheling (artikel 417bis Sr), schuldwitwassen (artikel 420quater Sr) en in de overtreding van artikel 441 Sr;
- «grove schuld» komt alleen voor in artikel 356 Sr (een ambtsmisdrijf).
- «roekeloosheid» komt alleen voor in de misdrijven dood door schuld (artikel 307 Sr) en zwaar letsel door schuld (artikel 308 Sr).

Er zijn schuld misdrijven met 'ingeblikt schuld'. Zo vereist artikel 199, derde lid, Sr dat sprake is van «onachtzaamheid» voor de strafbaarheid (verbreking zegel). Onachtzaamheid vereist een bepaalde mate van nalatigheid, verwijtbaarheid, hetgeen dit bestanddeel in artikel 199 duidelijk maakt.

Maar het probleem met een begrip als 'ingeblikte schuld' is dat elk misdrijf als element lichte schuld heeft. Zo bezien is schuld altijd onderdeel van een delict en dus altijd ingeblikt. Ingeblikte schuld is dan ook geen begrip dat gebruikt wordt. Hetgeen voor artikel 199 onverlet laat dat onachtzaamheid als bestanddeel van schuld is opgenomen.

1.7.4 *Combinatiemisdrijven*

Nu zijn er vele delicten waarin een combinatie van opzet en schuld voorkomt. Hiervoor wordt dan in de delictomschrijving opgenomen «weet of redelijkerwijze moet vermoeden»¹¹², of «weet of ernstige redenen heeft te vermoeden»¹¹³ of «wist of moest verwachten».¹¹⁴ Een voorbeeld hiervan is artikel 139e Sr.

¹⁰⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 1918-1919, 305, nr. 3, pag. 2-3.

¹⁰⁹ Hoge Raad NJ 1986, 428

¹¹⁰ Hoge Raad DD 1995, 280; Hoge Raad 17-12-2002, NJ 2003, 177; Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3

¹¹¹ Misdrijven met schuld als bestanddeel zijn: artikelen 98b, 158, 161ter, 161quinquies, 161septies, 163, 165, 167, 169, 171, 173, 173b, 175, 175b, 283, 307, 308, 344b, 350b, 351bis, 367, 368 en 413 Sr.

¹¹² Zie de artikelen 137e, 139e, 139g, 240a, 248d, 273d en 296 Sr.

¹¹³ Zie de artikelen 97b, 113, 119, 132, 134, 197, 197a, 197b, 240, 271, 285a en 385c Sr.

¹¹⁴ Zie de artikelen 418 en 419 Sr.

Artikel 139e Sr

Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft: 1°. hij die de beschikking heeft over een voorwerp waarop, naar **hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden**, gegevens zijn vastgelegd die door wederrechtelijk af luisteren, aftappen of opnemen van een gesprek, telecommunicatie of andere gegevensoverdracht of andere gegevensverwerking door een geautomatiseerd werk zijn verkregen.

Deze combinatie zorgt voor een lagere bewijsdrempel. Schuld is immers makkelijker te bewijzen dan opzet. Omdat «redelijkerwijs moet vermoeden» een lage bewijsdrempel heeft is voor sommige delicten gekozen voor een zwaardere vorm van schuld: «ernstige redenen heeft te vermoeden».

Behalve een verlaging van de bewijsdrempel zorgen de combinatiedelicten ook voor minder tenlasteleggingsproblemen. Als opzet is ten laste gelegd en alleen schuld wordt bewezen, of vice versa, dan kan geen veroordeling volgen. Door de combinatie in de delictsomschrijving op te nemen wordt dit voorkomen. Zo heeft de Hoge Raad bepaald dat als iemand opzet heeft, dat niet betekent dat hij niet voor schuld veroordeeld zou kunnen worden (“als het meerdere mag, dan mag het mindere ook”). Voorwaarde is dan wel dat ook schuld ten laste is gelegd. Het omgekeerde is niet mogelijk: iemand voor opzet veroordelen als alleen schuld bewezen wordt geacht.

Verdachte heeft zich schuldig gemaakt aan het niet tenlastegelegde opzetwitwassen, terwijl het dossier onvoldoende bewijs bevat om tot een bewezenverklaring te komen voor het tenlastegelegde schuldwitwassen. Indien het Hof tot uitdrukking heeft willen brengen dat niet kon worden bewezen dat verdachte redelijkerwijs moest vermoeden dat het geld uit misdrijf afkomstig was omdat sprake was van opzettelijk handelen van verdachte (en dus van opzetwitwassen), getuigt zijn oordeel van een onjuiste rechtsopvatting, omdat de daaraan ten grondslag liggende redenering onjuist is. Dat verdachte opzettelijk heeft gehandeld sluit op zichzelf niet uit dat (indien dat is tenlastegelegd) bewezen kan worden verklaard dat verdachte redelijkerwijs moest vermoeden dat het geld uit misdrijf afkomstig was en dat het handelen van verdachte daarom kan worden aangemerkt als schuldwitwassen.¹¹⁵

Er zijn ook misdrijven waarbij een dubbele combinatie wordt gemaakt. Een deel van de delictsomschrijving wordt dan beheerst door het bestanddeel «opzettelijk», terwijl een ander deel van de delictsomschrijving wordt beheerst door de combinatie «weet of redelijkerwijze moet vermoeden».¹¹⁶ Een voorbeeld hiervan is artikel 225, tweede lid, Sr.

Artikel 225 Sr

2 Met dezelfde straf wordt gestraft hij die **opzettelijk** gebruik maakt van het valse of vervalste geschrift als ware het echt en onvervalst dan wel opzettelijk zodanig geschrift aflevert of voorhanden heeft, terwijl **hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden** dat dit geschrift bestemd is voor zodanig gebruik.

¹¹⁵ Hoge Raad 16-05-2015, ECLI:NL:HR:2015:1660

¹¹⁶ Zie de artikelen 98, 98a, 225, 226, 227, 231, 232, 248c, 248f, 250, 272 en 273f Sr.